

Dnestrin epätoivotut vartijat

Moldovan & Transnistrian presidentin diskurssi Venäjän sotilaista Moldovassa 2021

Nico Lamminparras

FM, oto-sotilasiantuntija

Väitöskirjatutkija/HY

Venäjän Asevoimien Operatiivinen Ryhmä

Abstract

Dniester's unsolicited sentinels

The discourses of the presidents of Moldova and Transnistria on the Russian military in Moldova in 2021

The debate on the Operative Group of Russian Forces, Cobasna arms depot, and the Russian peacekeepers in Transnistria flared up in late 2020 when Moldova's president-elect Maia Sandu voiced for their complete withdrawal. The Transnistrian president Vadim Krasnoselskiy replied linking the principle of self-determination to the plebiscites of 1995 whereas Russia's Foreign Minister Lavrov emphasized the Russian intervention that ceased the strife in 1992.

This article explores the parties' discourses from November 2020 throughout 2021. Employing discourse analysis with a comparative approach, I discern Chisinau's, Tiraspol's, and Moscow's fundamental arguments on the Russian military presence along the Dniester. The questions are how the parties describe the troops, under which sociopolitical circumstances, and on what issues they remain tacit. The material consists of the parties' official statements and interviews.

The OGRF and the Russian peacekeepers are seen as one unit by all parties. Moscow and Krasnoselskiy accentuated this inseparability and Russia's indispensability for the region's peace, precluding any debate on the peacekeeping format mandated in 1992. After having reached deadend with the arguments of Moldova's sovereignty and integrity, Sandu in late 2021 focused on Cobasna's ammunition. All agreed that these pose an ecosocial hazard, but Krasnoselskiy raised the pragmatic issues of either removal or disposal, especially Ukraine's policy. Moscow linked Cobasna with the overall conflict resolution – once achieved, the Russian sentinel may return home.

Johdanto

Ukrainan-sodan lounaissivustassa, Transnistrian tunnustamattoman tasavallan pohjoisosassa, Venäjän Asevoimien Operatiivisen Ryhmän (OGRF tai OGRV) 1500 sotilasta vartioi Cobasnan laajaa asevarikkoa. OGRF vastaa myös Dnestrin venäläisestä rauhanturvapataljoonasta, jonka mandaatti perustuu heinäkuun 1992 tulitaukosopimukseen. (Strauțiu și alți. 2021, 109, 113; kevät 2023 ks. МИД 2023; Lamminparras 2023a; ibid. 2023b; МОРФ 2023a.) Moldovan Perustuslain näkökulmasta Venäjän varsinaisen sotavoiman läsnäolo on vas-

toin Moldovan Tasavallan jakamattomuutta, valtioalueen loukkaamattomuutta, maan ”pysyvää neutraliteettia” sekä kieltoa vieraiden asevoimien läsnäolosta (Constituția §1.1; ibid. §3.1.; ibid. §11.1–2). Muodollisesti Moldova ja Venäjä sopivat lokakuussa 1994 entisen Neuvostoliiton Balkanin-voimayhtymän ja tuolloisen Venäjän 14. Armeijan vetäytymisestä kolmessa vuodessa, mutta Venäjän Duuma ei ratifioinut sopimusta (Strauțiu și alț. 2021, 114; NL:n lounaisesta kärkiyksiköstä Venäjän 14. Armeijaksi 1956–1995 ks. Lamminparras 2023c, 143–147, 155–156).

Venäjän Asevoimien Operatiivinen Ryhmä syntyi huhtikuussa 1995, kun Venäjän Asevoimien yleisesikunta nimesi maan 14. Armeijan uudelleen. Puoli vuotta myöhemmin Venäjän Dnestrin-rauhanturvaoperaatio määrättiin Operatiivisen Ryhmän tehtäväksi, alkaen kesästä 1996. (Strauțiu și alț., 113.) Sikäli kuin edellinen määräys loi kuvaa venäläisjoukkojen maastavedon valmisteluita, jälkimmäinen signaloi yksikön pysymistä sijoitusalueellaan (vrt. Gribincea 2009, 292). Kuten alemmaa tarkemmin käy ilmi, paradoksin uskottava selitys tarjoutuu yhtäältä Moldovan ja Transnistrian tuolloin auenneista yhteyksistä sekä toisaalta Transnistrian vuoden 1995 kansanäänestyksistä.

Kysymys vetäytymisestä ei 1990-luvun puolivälissä rajoittunut yksin Transnistriaan, sillä muistona neuvostonyrkistä Dnestrin oikealla puolella – Moldovan hallintavallassa – oli sijoitettuna vuoteen 1998 saakka yksi maahanlasku- ja kaksi mekanisoitua divisioonaa tukiyksiköineen (Cebotari 2016, 21). Vetäytymisen takarajaa pidennettiin ETYJ-kokouksessa joulukuussa 1999 Istanbulissa neljällä vuodella (Плаксенко 2008, 235), ja 2000-luvun alussa Venäjä pois kuljetti tai hävitti Tavanomaiset aseet Euroopassa -sopimuksen¹ kieltämää varustusta (Strauțiu și alț. 2021, 113, 115). Kun Itä-Euroopan ex-satelliitit Puola, Bulgaria ja Romania puolustuksellisesti alkoivat lähetä NATO:a ja Yhdysvaltoja, Venäjän presidentti Putin jäädytti sitoumukset vuonna 2007. Tämä lamautti koko vetäytymiskeskustelun. (Плаксенко 2008, 235–236.)

Ukrainan vuoden 2014 kriisiytymisen myötä kysymys nousi uudestaan esille (Харитоновна 2019a, 88). Vaikka yksittäisiä välikohtauksia ja vähäistä informaationsodankäyntiä esiintyi, kokonaisuutena niin Transnistrian Ukrainan-raja kuin Dnestrin-suojavyöhyke säilyivät rauhallisina vuonna 2014 (Lamminparras 2014b, 55–56, 60). Maaliskuussa 2015 Venäjä irtisanoutui TAE-sopimuksesta (Strauțiu și alț. 2021, 114), mihin Ukraina vastasi irtisanomalla sopimuksen venäläisjoukkojen kauttakulusta (Харитоновна 2019a, 88). Todennäköinen

¹ Tavanomaiset aseet Euroopassa -sopimus (TAE) / Treaty on Conventional Armed Forces in Europe (CFE); Moldova ratifioi sopimuksen heinäkuussa 1992, ja esimerkiksi taistelupanssarivaunuja maalla saa olla enintään 210 kappaletta. Tarkemmin ks. Gribincea 2009, 294.

tarkoitus oli näännyttää Transnistrian venäläisjoukot vailla yhteyksiä kotimaahan. Vuodesta 2017 alkaen rajaa varmistavat kaksi prikaatia raskaine kalustoineen, tullin ja rajapalvelun lisäksi (Чернявский 2017, 189).

Moldovassa vetäytymiskeskustelu nousi jälleen syksyllä 2016. ”Keskusta-oikeiston yhteinen” presidenttiehdokas Maia Sandu piti vieraiden asevoimien sijoittumista suvereenin valtion maaperälle epänormaalina ja vakuutti tekevänsä poliittisesti kaiken, jotta venäläissotilaat vetäytyisivät (Belu 2016). Lausunnossa kuvastuvat sekä Perustuslaillinen että kansainvälisoikeudellinen henki. Kuitenkin Sandu hävisi vaalit sosialistien itämyönteiselle Igor Dodonille, joka kaudellaan 2016–2020 pikemmin kiitti Venäjää onnistuneesta rauhanturvasta eikä vaatinut vetäytymistä (Coadă 2022, 93; Lamminparras 2023d, 52).

Toukokuussa 2017 Moldovan Perustuslakituomioistuin määrittä venäläisjoukot Moldovan maaperällä ”miehittäjiksi” (Галинский и д. 2018, 51). Elokuun 2019 yllätys oli silti Venäjän puolustusministeri Sergej Šoigun esitys vetäytymisen ja/tai ammusten hävityksen jatkamisesta (Dodon 2019), joka ei tosin johtanut toimenpiteisiin. Marraskuussa 2020 toistamiseen ehdolle asetunut ja presidentinvaalit voittanut Sandu totesi Venäjän vetäytymisen säilyvän maan poliittisessa ohjelmassa (Privesc.eu 2020; vaaleista ks. Cimpoeșu 2021a). Kun Transnistrian presidentti Vadim Krasnoselski ja Venäjän ulkoministeri Sergej Lavrov heti seuraavana päivänä kommentoivat Sandun esitystä (Олишевский 2020; МИД 2020), oli keskustelu Venäjän vetäytymisestä jälleen avattu.

Tutkimustehtävä, aineisto ja metodi

Tässä artikkelissa tarkastelen Sandun, Krasnoselskin ja Moskovan venäläissotilaiden läsnäoloa Moldovassa koskevaa diskurssia, ulottaen tutkimuksen marraskuusta 2020 Sandun ensimmäisen virkavuoden 2021 loppuun. Vertailemalla päättäjien virallisia julkituloja keskenään pyrin selvittämään ne argumentit, jotka niin Moldova, Transnistria kuin Venäjä esittävät perustavimmiksi asiasta käytävässä debatissa (vrt. kielellisen tai muun yhteisön vuorovaikutusnormit ks. Siljander 1995, 111–114). Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- millaisia argumentteja Sandu ja Krasnoselski esittävät Venäjän sotilaallisesta läsnäolosta?
- miten Venäjä reagoi asiaan?
- miten poliittinen tilanne vaikutti kysymyksessä?
- millaisia asioita presidentit ja Venäjä eivät mainitse?

Analyysin ajankohtaisuutta korostaa se, että Moldova on loka-joulukuussa 2023 uudistanut Kansallisen turvallisuusstrategiansa vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuuspoliittista ympäristöä. Esimerkiksi presidentti

Maia Sandu kristallisoi Moldovan aseman koruttomasti: mikäli Ukraina kaatuu, on Moldovalla korkea riski päätyä Venäjän seuraavan laajamittaisen sodan uhriksi. (PRM 2023.) Vaikkei Sandu suoraan viittaa Transnistriaan sijoitettuihin venäläisiin ja sikäläisiin omiin asevoimiin, on todennäköistä, että OGRF:n 2000:lle ja Transnistrian 6300 aktiivisotilaalle on osoitettu esimerkiksi strategisten laitosten ja maastonkohtien haltuunottoitehtäviä (kaikkien toimijoiden vahvuusarviot 2022–2023 ks. Lamminparras 2023d, 50).

Lukijan on hyvä tiedostaa, ettei laadullinen tutkimusote niinkään vastaa kysymyksiin *mitä* ja *miksi*, vaan *miten* ja *millaisissa olosuhteissa*. Kiele(käyttö) n sosiaalista funktiota ja sanavalintoja korostavan diskurssianalyysin avulla erottelen tutkimuskohteiden diskurssin eriävyyksiä, painotuksia ja taustoja. Primaariaineisto muodostuu Sandun teemakohtaisista julkilausumista verkkokinaan Krasnoselskin ja Venäjän vastineet marraskuusta 2020 syyskuuhun 2021. Tarkastelemalla lähteitä oman aikansa edellytyksin (Лайдинен & Веригин 2004, 14), valaisen samalla Venäjän ja Venäjän-mielistä geopolitiittista ajattelua Dnestrillä, Moldovan yhteiskunnallis-poliittista kehitystä 2020–2021, Transnistrian konfliktia neljännen vuosikymmenensä alussa sekä Chişinaun ja Moskovan poliittista vuorovaikutusta – ennen kuin Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutatti näiden kaikkien lähtökohdat.

Edeltävä tutkimus

Mitä todennäköisimmin artikkeli tuottaa ensimmäisen kotimaisen näköalan Maia Sandun ensivirkavuoteen ja etenkin kolmen osapuolen OGRF-diskurssiin. Osasta Krasnoselskin diskurssia ilmestyi arvio keväällä 2023 omassa artikkelissani (Lamminparras 2023c, 150–153, 157), mutta varsinaisena kohteenani analysoin siinä Valko-Venäjän ja Transnistrian edellisvuotista sotilaallis-poliittista tahtotilaa sekä suorituskykyä. Siksi tässä on tarkoituksenmukaista keskittyä Transnistrian valtionpäähenkilön ja Moskovan ulostuloihin venäläis-sotilaista Dnestrillä sinänsä.

Transnistriaan sijoitettua Venäjän Asevoimien Operatiivista Ryhmää, mukaan lukien rauhanturvapataljoonaa, olen suomeksi sekä historiallisesta että ajantaisesta tulokulmasta käsitellyt yleistajuisissa tiedekirjoituksissani, mainitussa artikkelissani ja ammattiartikkelissani (Lamminparras 2023a; *ibid.* 2023b; *ibid.* 2023c, 145–151, 153–154, 156–159; *ibid.* 2023d). Yksiköiden merkityksen Transnistrialle tiivistin siten, että juuri ”velikululta venäläissotilas” yhä estää vihollisuuksien puhkeamisen Dnestrillä (Lamminparras 2023c, 151, 157). Samaa aihepiiriä, mutta huomionarvoisesti kokonaan vailla Sandun, Krasnoselskin tai Moskovan diskurssien analyysiä, tarkastelee Svetlana Cebotarin konferenssiesitelmä (2022).

Angloamerikkalaisessa maailmassa on äskettäin ilmestynyt aihetta läheltä tarkastelevia tutkimuksia. Esimerkiksi Ion Marandici arvioi Transnistrian konfliktinratkaisun ”käymistilan” yhteydessä Venäjän kokonaisvaltaista vaikutusta Moldovassa perestroikasta nykypäivään (2023, 97–101). Hänen varsinaisen päämääränsä on kuitenkin epäonnistuneen konfliktinratkaisun vertaileva tutkimus, paralleelina Itä-Ukraina. Venäjän sotilaallisen läsnäolon kysymystä Marandici sivuaa karkeasti yhden sivun verran, mutta johtopäätöksissä konfliktinratkaisun stagnaatioperusteeksi todettu ”vihamielinen diskurssi” nojaa Sandun osalta vain yhteen sitaattiin vuodelta 2020 (ibid., 99–100). Tästäkin syystä tutkimusaiheen analyysiä on perusteltua ajallisesti jatkaa ja syventää.

Myös Dumitru Minzarari tarkasteli Moldovan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa Ukrainan-sodan syytyttyä. Hänen tutkimuksensa keskittyy kuitenkin lähihistoriaan ja asiaankuuluvien viranomaisten taustoihin, ja hänkin ainoastaan kerran lainaa Sandua. (2022.) Eugen Strauțiu ja Mihai Melinte käsittelevät artikkelissaan (2021) laajasti Venäjän asevoimien ja rauhanturvaajien läsnäoloa Moldovassa, mutta tutkimusjakso päättyy vuodenvaihteeseen 2020–2021. Metodina ei myöskään hyödynnetä diskurssianalyysiä muutamasta asiasitaatista huolimatta. Keskustelulle olennainen legitimizeetti-näkökulma tulee esiin Marian Ghermanin ja Ivan Țurcanin lakitieteellisessä artikkelissa (2021). Juridiikan lisäksi se paljastaa OGRF:n sosioekonomisia seurauksia. Наталья Харитонова (2019a; 2019b) analysoi itse neuvotteluprosessin erityisiä sekä poliittisia piirteitä vuosina 2012–2018. Molemmat artikkelit sisältävät kiintoisia havaintoja naapurimaiden ja kansainvälisen yhteisön osuuksista konfliktissa.

Moldovan ja ohessa Transnistrian (valtiojohdon) historiaa ja politiikkaa ovat yleisesti tutkineet Valeriu Dulgheru (2018; 2016) sekä Dorin Cimpoeșu & Sergiu Musteată (2018). Dulgherun tuoreinkin teos päättyy vuoteen 2016, ja Cimpoeșu & Musteată yltää sekin vain kevääseen 2018. Teemaa loppusyksystä 2019 kevääseen 2021 täydentävät Cimpoeșun tuoremmat artikkelit (2021a; 2021b). Ludmila Coadăn artikkeli (2022) tarkastelee Transnistrian-kysymystä Moldovan julkisessa ja poliittisessa keskustelussa vuosina 1992–2021, mutta tutkimus fokusoituu historiallisesti eikä diskursiivisesti. Dnestrin itäpuolista näkemystä välittävät Transnistrian Valtionyliopiston Isänmaan historian oppituolin haltijan, tutkimuskaudella edesmenneen Николай Бабилунган, tasavallan Ulkoministeriölle tuottama tilaustyö (2015) sekä kulttuuriartikkeli (2018). Venäjän näkemystä avaa Александр Сергеев:in teos Transnistrian aikalaiskehityksestä (2015). Tausta- ja vertailutiedon lähteenä nämä muodostuvat merkittäviksi, puhumattakaan siitä, että kenties ensi kertaa kohdealueen paikallinen tutkimus pääsee esille pohjolassa.

Aineistovetoinen tarkastelu

Diskurssia analysoidessani hyödynnän sellaista ensisijaista materiaalia, joka on aukottomasti jäljitettävissä Maia Sanduun ja Vadim Krasnoselskiin. Käytännössä aineisto koostuu joko autenttisista videoista tai suorista lainauksista. Lehti- tai televisiohaastattelujen yhteydessä vältän näin toimittajan/-kunnan tulkinnat valtionpäähenkilön sanoista. Huomionarvoisen, yli vuoden aukon Venäjä-aineistossa (МИД 2020; ibid. 2021a; ibid. 2021b) luontevin selitys löytyy varaulkoministeri Andrej Rudenkolta. Moldovan vaaliprosessit aiheuttivat lyhyen tauon maiden suhteissa, mutta elokuusta 2021 alkaen kahdenkeskistä diplomatiaa harjoitettiin jälleen säännöllisesti. (МИД 2021b).²

OGRF-diskurssit					
Aikajana: Marraskuu 2020 - Joulukuu 2021					
Pvm	Sandu	Pvm	Lavrov/Rudenko	Pvm	Krasnoselski
20.11.2020	Європейська правда			27.11.2020	TV-haastattelu
30.11.2020	Privesc.eu	1.12.2020	Lehdistötilaisuus/Lavrov	1.12.2020	Парламентская Газета
8.12.2020	Независимая газета			17.12.2020	Парламентская Газета
24.12.2020	Virkaanastujaispuhe			25.12.2020	TV-haastattelu
12.1.2021	Ukrainan-valtiovierailu			22.1.2021	Puhe valtionhallinnon aloille
				7.4.2021	Парламентская Газета
				25.5.2021	Независимая газета
				28.5.2021	Yhteisvalvontakomissiotapaminen
23.6.2021	Radio Europa Liberă			24.6.2021	Комментаари
19.7.2021	Комментаарь			6.7.2021	Парламентская Газета
22.9.2021	YK:n Yleiskokous			24.9.2021	РИА «Новости»-haastattelu
19.11.2021	Kv. lehdistötilaisuus			19.11.2021	Lehdistötilaisuus
				25.11.2021	Valokuvanäyttely rauhanurvaajista
				12.12.2021	Перов-haastattelu
				13.12.2021	Lehdistötilaisuus
				13.12.2021	Россия 24
				15.12.2021	Парламентская Газета
		17.12.2020	Lehdistötilaisuus/Lavrov	17.12.2021	Virkaanastujaispuhe (II kausi)
		27.12.2021	Haastattelu/Rudenko	24.12.2021	РИА «Новости»-haastattelu

² Yhtäpitävästi sen kera, että laadullinen tutkimus käsittää monia erilaisia lähdetyyppjejä (Eskola ym. 1998, 19), toissijaisen aineiston muodostavat sinänsä kiintoisat, mutta viit-tausta vaille jäävät, elementit. Ensiksi, tekijä toteutti touko-kesäkuussa 2023 kuukauden kenttätyöjakson Chişinăussa, Tiraspolissa, Benderissä, Sorocassa, Comratissa sekä myös Odessassa. Tänä aikana tehdyt havainnot, mediaseuranta sekä keskustelut sitovat analyysiä paikanpäälliseen todellisuuteen. Toiseksi, maantieteellisiä näkökulmia pohjustavat tekijän hallussa olevat tiestökartat (EERM 2015; INGEOCAD 2009). Näistä yhdistettyä tietoaineistoa voi kaiketi kuvata 'siviilimaastontiedusteluksi'.

Aineistofragmentaatiota välttääkseni jätän huomiotta Toisen maailmansodan muistopäivät, Tšernobylin räjähdysmuiston, Afganistanin-veteraanien muistamiset, Moldovan itsenäisyyspäivän 27.8. sekä vuoden 1992 sodan syyttymisen muistopäivän 2.3.³ Haettuani e-mediasta sekä Moldovan presidentinhallinnosta sanoilla 'retragerea trupelor', 'GOTR', 'GOFR' ja 'grupul operativ' sekä Transnistrian vastaavasta termeillä 'Оперативная группа', 'ОГРВ' ja sanarungolla 'миротворц' ja tulokset läpi käytyäni rajautuu relevantti aineisto edellissivun taulukon mukaiseksi.

Kuten taulukosta ilmenee, diskurssit painottuvat Krasnoselskiin ja vahvasti vuoden 2021 loppupuolelle. Tosiasiassa kussakin yhteydessä Operatiivista Ryhmää ja/tai Venäjän rauhanturvaajia käsiteltiin korkeintaan muutamassa kysymyksessä, ja aineistoksi valikoin toisiaan välittömästi seuranneet esitykset. Aloituksena toimii Sandun kansainvälinen lehdistötilaisuus 30.11.2020 (Privesc.eu 2020), jonka argumentteja Krasnoselski käsitteli haastattelussaan seuraavana päivänä (Олишевский 2020).

Tautologian välttämiseksi rajaan muun marras-joulukuun 2020 aineiston ulkopuolelle. Tammikuun 2021 Ukrainan-valtiovierailunsa lehdistötilaisuudessa presidentti Volodymyr Zelenskyn kera Sandu korosti jälleen valtiosuvereniteettia, mutta kumpikaan valtionpäähenkilöistä ei suoraan viitannut Operatiiviseen ryhmään tai Cobasaan (PRM 2021a). Ja vaikka Krasnoselski sivusi Ukrainaa vasta syksyllä 2021 (Президент 2021b), rajanaapurin suhtautuminen konfliktiin oli (ja tänä päivänä on) mitä olennaisin tekijä. Rajallisen tilan vuoksi Ukrainan Transnistria-diskurssi siirtyy kuitenkin omaksi, myöhemmäksi artikkelikseen.⁴

Viikko Sandun Ukrainan-valtiovierailun jälkeen Moldova syöksyi poliittiseen kriisiin Perustuslakituomioistuimen lausussa, ettei parlamentin toimivaltaan sisälly omaehtoista hajotusvaltuutta (Privesc.eu 2021). Parlamentaaristen ryhmittymien kolmesti kieltäytyttyä valitsemasta pääministeriä joulukuussa 2020 tehtävänsä jättäneen Ion Chicun tilalle presidentti Sandu konsultoi Perustuslakituomioistuinta, joka huhtikuussa totesi parlamentin hajottamisen perustuslaillisten edellytysten täyttyvän (PRM 2021b, 3–5, 8–10; CC 2021, 3–6, 8, 13–16; sosialistivetoisista Chicun hallituksista 2019–2020 ks. Cimpoeșu 2021b). Ennenaikaisten parlamenttivaalien tarpeellisuudesta, mutta myös

³ Moldova ja Transnistria kumpikin muistavat sodan syyttymistä. Samaiseen sotaan liittyen Transnistriassa vietetään lisäksi Benderin ampumavälikohtauksen muistoa 1.4., Benderin "tragedian" muistoa 19.6., Parcanin varuskunnan räjähdysmuistopäivää 21.6., Rauhanturvaajien saapumisen päivää 29.7. sekä Muiston ja surun päivää 1.8.

⁴ Joulukuun 2023 alussa valmistunut käsikirjoitukseni Ukrainan presidentti Volodymyr Zelenskyn Transnistrian-politiikasta 2019–2023 on toisaalla arvioitavana.

Venäjän sotilaallisesta läsnäolosta, Sandu esitti näkemyksiään haastattelussa keskikesällä 2021 (Ursu 2021). Krasnoselski kommentoi tätä seuraavana päivänä (Президент 2021a).

Koska välitöntä debattia ei keskikesän 2021 jälkeen esiintynyt, toimivat Sandun englanninkielinen puhe YK:n yleiskokouksessa New Yorkissa 22.9.2021 (PRM 2021c) sekä Krasnoselskin kaksi päivää myöhempi vastine siihen (Президент 2021b) seuraavina näytteinä. Näytteitä on täten kolme Sandulta, kolme Krasnoselskilta ja kolme Venäjältä, mutta temaattinen jakauma osoittautuu suhteellisen tasapainoiseksi. Sen sijaan presidenttien yhtäaikaisten lehdistötilaisuudet marraskuussa 2021 (PRM 2021d; Президент 2021c) sisältävät määrällisesti edellislähteitä niukemmin tutkimusaihetta käsitteleviä kohtia. Paitsi toiston karsimisen vuoksi, myös käytännön syistä voidaan aineistosaturaatio näin ollen todeta saavutetuksi syyskuun 2021 lopussa.

Diskurssianalyysi menetelmänä

Puhtaimmillaan diskurssianalyysi tarjoaa joustavan teoreettisen ja metodisen kehyksen, jossa aineisto käsitetään osaksi sosiaalista ympäristöään samalla, kun se myös rakentaa viimeksi mainittua. Yksilön pyrintöjen ja taustasyiden tarkastelussa ote on luonteva siksi, ettei kieltä nähdä neutraalina viestintänä, vaan sillä esitetään ilmiöstä jopa tarkoitushakuisia mukaelmia. (Eskola ym. 1998, 141, 195; ks. myös Borçun *şi altı*. 2009, 9–11.) Moldovan ja artikkelin kannalta ytimen tiivistää vielä Fairclough'n havainto siitä, että laajempi yhteiskunnallinen kehitys muokkaa kieltä (1992, 1). Tutkimusaiheen ja vuoden 2021 tapauksessa on oikein arvioida tällaiseksi katalysaattoriksi Venäjän ehdotonta vetäytymistä vaativan Maia Sandun selkeä voitto venäläisrauhanturvaajia kiitelleestä, istuvasta presidentistä Igor Dodonista marraskuussa 2020 (CEC 2020; Marandici 2023, 100).

Kuten Fairclough menetelmästä jatkaa, tekstitasolla huomiota on syytä kiinnittää sanavalintoihin, kun taas tuotantokonteksti arvioi julkaisukäytäntöjä sekä voimavaroja. Analyysitasot eivät kuitenkaan pois sulje toisiaan. Aivan samoin kukin teksti olisi yhtä lailla voinut muodostua toisenlaiseksi. (1992, 62–63.)⁵ Koska ei ole todennäköistä, että vuoden aikana presidentinhallinnon kaltaisen toimijan resurssit merkittävästi vähenisivät, jäävät tuotannolliset näkökohdat käsittelyn ulkopuolelle.

⁵ Käsitteellisesti on olennaista, ettei 'teksti' sisällä yksinomaan kirjoitettuja lähteitä, vaan myös muita (menneisyyttä) taltioivia jäänteitä (ks. Fairclough 1992, 38). Artikkelin pitäytyä tutkimuskohteiden julkilausumien tarkastelussa.

Mainitsemisen arvoista on, että molemmat osapuolet kattava alkuperäinen englanninkielinen luonnos valmistui tammikuussa 2022, mutta Ukrainan-sodan syttyminen lamautti sen julkaisuprosessin venäläisessä akateemisessa maailmassa. Koska käsikirjoituksen rivien välissä sodan puhkeamista Ukrainassa jo vihjailtiin ja koska Dnestr on tämän tekstin oikolukuhetkellä tammikuun 22 p:nä 2024 yhä rauhantilassa, sodan 12 kuukauden keskustelun analyysi antaa riittävän yleiskuvan tutkimuskohteestaan.⁶ Vuoden aikajakso antaa samoin tilaisuuden seurata ja arvioida mahdollisia painopiste- tai muita muutoksia diskursseissa.

Aineiston käsittely on perustavasti kuvailevaa, sillä tapahtumien ajallisen läheisyyden sekä tämänpäiväisen merkityksellisyyden vuoksi on tarpeellista eritellä sitä, millaisia teemasidonnaisia julkituloja Sandu, Krasnoselski ja Venäjä toteuttivat marraskuusta 2020 joulukuuhun 2021. Paitsi diskurssin täsmällisesti esittääkseni, lukijan oman arvion mahdollistaakseni oheistan lainaukset suomennoksen kera silloin kuin se on käytännöllistä. Sosiokulttuurisen toimintaympäristön hahmottamiseksi käsittelemäni artikkelissa alueen poliittista kehitystä ja poliittisia toimijoita.

Oheissa esittelen Suomessa liki tuntemattomaksi jäänyttä Dnestrin-varren lähi-, sota- ja yleishistoriaa, samoin kuin Romanian ja Moldovan maantuntemusta. Analyysiosiot jakautuvat temaattisesti, sillä tutkimusjaksolla toimijat usein toistivat argumenttinsa identtisinä. Osioiden sisällä kronologinen esitys voi osaksi toteutua. Ennen kaikkea temaattiset luvut auttavat lukijaa lähemmin jäljittämään diskurssientakaisen yhteiskunnallis-poliittisen kehityksen.

Joukko-osaston olemus

Merkillepantavasti vetäytymiskysymyksen ensimmäinen ongelma muodostuu yksin käsitteestä, toisin sanoen kielellisestä elementistä. Venäläisosaston määritelmä on epätarkka, toisinaan jopa tietoisesti laava. Esimerkiksi YK:n Yleiskokouksessa syyskuussa 2021 Sandu käytti seuraavanlaista kuvausta:

-- the complete and unconditional withdrawal of Russian forces --. This includes the removal or destruction of ammunitions from the Cobasna stockpiles --

⁶ Ukrainan-sodan aikaisista Moldovan, Transnistrian ja Venäjän OGRF:aa ja Cobasnaa koskevista diskursseista tekijä työstää englanninkielistä käsikirjoitusta. Ruotsinkielinen luonnos Dnestrin vuoden 1992 sodan tulkinnoista Moldovassa ja Transnistriassa tasamuistovuonna 2022 odottaa toimitustaan.

-- Venäjän [ase]voimien täysimääräinen ja ehdoton vetäytyminen --. Tämä sisältää Cobasnaan varastoitujen ammusten pois kuljettamisen tai hävittämisen --. (PRM 2021c.)

Kiintoisasti Sandu viittaa erottelematta ”venäläisvoimiin”, mutta katsoo tarpeelliseksi vielä erikseen mainita Cobasnan tyhjentämisen sisältyvän vetäytymisvaatimukseen.

Se, ettei Moldovan presidentti muutoin yksityiskohtaisessa artikulaatiossaan mainitse sanallakaan Venäjän rauhanturvapataljoonasta, kertoo hänen kokonaisvaltaisesta näkemyksestään. Analogisesti sen kanssa, että Sandu torjuu liittovaltiomuotoisen Moldovan ratkaisuna Transnistrian konfliktiin (Coadă 2022, 94), myös venäläiset rauhanturvaajat on vedettävä maasta. Mikäli nämä tai osa näistä yhä jäisi Moldovaan, eivät täysi suvereniteetti ja rajojen loukkamattomuus toteutuisi.

Tätä tulkintaa vihjaa sekin, että jo kesällä 2021 Krasnoselski peräänkuulutti täsmennyksiä Sandun termistöön:

-- что понимается под часто употребляемым политиками РМ термином «российские войска»: является ли частью этого понятия и миротворческий контингент России, участвующий в функционировании миротворческой операции на Днестре?

-- mitä moldovalaispolitiikkojen usein hyödyntämällä termillä «venäläiset sotilaat» ymmärretään?: käsitetäänkö tämän ymmärryksen osaksi myös Venäjän rauhanturvaosasto, joka osallistuu Dnestrin rauhanturvaoperaation toimintoihin? (Президент 2021a).

Huomionarvoisesti Krasnoselski osoitti näin kielellistä ymmärrystä, peräti toteutti diskurssianalyysiä. Mainitsemisen arvoista on sekin, että kyseisen kommentaarin sävy muistuttaa happamaa, jollei turhautunutta. (ibid.)

Turhautuminen mitä luultavimmin palautuu siihen, että puoli vuotta aiemmin Transnistrian presidentti oli ikään kuin perehdyttänyt Moldovan uutta presidenttiä. Tällöin Krasnoselski totesi joukko-osaston rakenteesta seuraavasti:

Оперативная группа российских войск (ОГРВ) осуществляет двоякую задачу: обеспечивает ротацию миротворческого контингента России и осуществляет надёжную охрану складов боеприпасов, оставшихся в наследство от 14-й гвардейской общевойсковой армии СССР и России, расквартированной в Приднестровье ещё с середины XX века.

Venäjän asevoimien Operatiivinen ryhmä (OGRV) toteuttaa kahtalaista tehtävää: se takaa Venäjän rauhanturvayksikön rotaation ja tehokkaasti suojaa varastoitua sotakalustoa, joka periytyy Transnistriaan jo 20. vuosisadan puolivälissä sijoitetulta SNTL:n ja Venäjän 14. Kaartinarmeijalta. (Олишевский 2020.)

Huomio kiinnittyy siihen, että Operatiivinen Ryhmä on Transnistrian presidentin mukaan yksi kokonaisuus, vaikka venäläisillä sotilailta on ”kaksi [erilaista] tehtävää”.

Krasnoselski ei kuitenkaan tarkemmin erittele tehtävien sisältöä tai niitä suorittavia yksiköitä. On arvioitu, että tutkimusjaksolla 2020–2021 sotakalustoa vartioivat kaksi venäläistä motorisoitua jalkaväkipataljoonaa sekä alayksiköt, yhteensä noin 1500 sotilasta. Rauhanturvaajina palveli 441 vahvuinen, niin ikään motorisoitu jalkaväkiosasto. (Strauțiu și alț. 2021, 113.) Marandicin mukaan venäläisten rauhanturvaajien määrä kasvoi vuonna 2021 samaan kuin transnistrialaiden, 492 sotilaaseen (2023, 99), mutta heitto voi selittyä laskutavoista tai jonkin edellä mainitun alayksikön alistamisesta. OGRF:n komentoaika sekä harjoitusalueet sijaitsevat Tiraspolissa. Kasarmit ja asuintalot löytyvät pääkaupungin länsilaitamilta, katukuvan heijastaessa yksikön vahvaa sosiaalis-taloudellista vaikutusta (ks. myös Gherman și alț. 2021, 26–27; МОРФ 2023b).

Venäläisvahvuus Transnistriassa kohoaisi kaikkiaan 1940–2000 sotilaaseen, joukkojen sosioekonomisen vaikutuksen lähetessä luovuttamatonta (Venäjän yleinen poliittis-taloudellinen vaikutus Transnistriassa ks. esim. Lamminparras 2014b, 42, 52, 58–63). Tästä(kin) syystä Krasnoselskin joulukuun 2020 – kesäkuun 2021 julkitulojen varsinaisena päämääränä piili pikemminkin diskurssin määrittäminen vallitsevaan asiantilaan kuin Moldovan uuden presidentin kohtelias perehdyttäminen. Linkittämällä Dnestrin rauhanturvan koko Operatiiviseen Ryhmään Krasnoselski osoitti vetäytymiskeskustelun perusteet ja ennaltaehkäisi avaukset koko rauhanturvamallin muuttamisesta.

Tätä ajatusta tukee se, että samanaikaisessa lehdistötöilaisuudessaan Venäjän ulkoministeri Sergej Lavrov esitti diskurssiivisesti yhtäläiset perusteet.

Российские миротворцы, как и молдавские и украинские, находятся в зоне конфликта в соответствии с имеющимися решениями группы «5+2», одобренными ОБСЕ. --

Есть также Оперативная группа российских войск, охраняющая склады боеприпасов --.

Venäläiset rauhanturvaajat, samoin kuin moldovalaiset ja ukrainalaiset, toimivat konfliktivyöhykkeellä «5+2» -ryhmän olemassa olevien päätösten pohjalta, jotka ЕТУЈ on hyväksynyt. --

Lisäksi on Venäjän Asevoimien Operatiivinen Ryhmä, joka suojaa asevarastoja --. (МИД 2020.)

Silmiinpistävästi transnistrialaiset rauhanturvaajat puuttuvat Lavrovin luettelosta, vaikka hän sisällyttää siihen ukrainalaiset. Asia on sitäkin oudoksuttavampi, että vuonna 2021 ukrainalaisia tarkkailijoita osallistui operaatioon vain kymmenen (Marandici 2023, 99).

Lisäksi Moldovan, Transnistrian ja Venäjän rauhanturvaoperaation mandaatti palautuu sodan lopettaneen Venäjän ja Moldovan 21.7.1992 tulitaukosopimuksen toiseen artiklaan (Strauțiu și alț. 2021, 114). Lavrov ei myöskään mainitse YK:n vuoden 1992 tietojenkeruun hyväksyneen rauhanturvamekanismin (Харитоновa 2019b, 215). Sinänsä tietojenkeruun kansainvälinen painoarvo ja näkyvyys jäävät vähäisiksi verrattuna esimerkiksi yleiskokouksen päätöksiin. Toisaalta diskurssin kohdistaminen pelkän vuoden 1992 mukaisen rauhanturvamallin hyväksyntään saattaisi avata epäsuotuisen debatin muiden venäläissotilaiden mandaatista.

Raadollinen syy vaitelaisuuteen kätkeytyy silti pintaa syvemmälle. Transnistrian ulkoasianministeriön mukaan tasavallan väkiluku on 465 100 henkeä, ja väestöstä 33,8 prosenttia on venäläisiä (МИД-ПМР). Koska väestöosuus huomioituna kaikista rauhanturvaajista oli venäläisiä täten 607, tai Marandicin luvuin 658, henkeä – 46,7 tai 48,8 prosenttia – muodostuu yksikkö mitä suurimmassa määrin etnisesti venäläiseksi. (vrt. Lamminparras 2013, 50) Lukema ei välttämättä jää hypoteettiseksi, sillä vuodesta 2013 lukien koko OGRF on toiminut sopimus pohjaisena (Gherman și alț. 2021, 27).

Lavrovin unohdus kuvastaa näin ollen osuvasti Moskovan kokonaisymmärrystä Dnestrin-varren venäläisvoimasta. Tai kuten varaulkoministeri Andrej Rudenko asian summasi:

Что касается присутствия Оперативной группы российских войск на левобережье Днестра, то оно имеет ясно обозначенные цели. ОГРВ, прежде всего, обеспечивает российский миротворческий контингент в составе Совместных миротворческих сил

Mitä Venäjän asevoimien Operatiiviseen ryhmään Dnestrin vasemmalla rannalla tulee, sillä on selkeästi määritetyt tehtävät. OGRV, ennen kaikkea, takaa venäläisen rauhanturvaosaston Yhteisten rauhanturvajoukkojen osana (МИД 2021b.)

Toisin sanoen, OGRF ja rauhanturvapataljoona ovat erottamaton osa geopoliittisesti haastavan alueen sotilaallis-poliittista viitekehystä.

Venäjän vuosisataisvartio

Lähemmin tarkasteltuna Venäjän sotilaat Dnestrillä itse asiassa seisovat kansansa vartiossa. Tätä historiallista ulottuvuutta Krasnoselski korosti heti joulukuussa 2020:

Как известно, российские военные на протяжении нескольких веков являются неотъемлемой частью системы безопасности всего данного регионального пространства. Не является исключением и нынешняя миротворческая миссия России на берегах Днестра --.

Kuten tunnettua, usean vuosisadan ajan venäläiset sotilaat muodostavat erottamattoman osan koko puheena olevan alueen turvallisuusjärjestelmää. Venäjän nykyinen rauhanturvamissio Dnestrin rannoilla ei liioin tee poikkeusta --. (Олишевский 2020.)

Ikävä kyllä Transnistrian presidentti jättää tarkentamatta, mihin aikakauteen ja mihin turvallisuuskysymyksiin Venäjän osallisuuden alku sijoittuu.

Kuitenkin sen valossa, että esimerkiksi Venäjän presidentti Vladimir Putin vahvasti alleviivaa Kiovan Rus'ia Venäjän ja Ukrainan ykseyden perustana (Путин 2021), olisi loogista odottaa Moskovalta samansuuntaista näkemystä Moldovasta ja Romaniasta.⁷ Yhdistäväksi historianvaiheeksi sopisi Kiovan ruhtinas Svjatoslavin, Itä-Rooman sotilaskeisari Nikeforos Fokaan tukemiseksi tekemä sotaretki bulgaareja vastaan vuonna 969. Svjatoslav ihastui Tonavan rantoihin ja siirsi valtionsa keskuksen alueelle. Uudesta hallintopaikastaan ruhtinas vandalisoi Tonavan alisia maita vuoteen 971 asti, jolloin keisari Ioannes Tsimiskes voitti hänet ja ajoi pakomatulle. (Kirkinen 2006, 41.)

Kansatieteellisesti romanialaiset ja moldovalaiset muotoutuivatkin niissä sulautumissa, joita slaavien, bulgaarien ja madjaarien maahantulo käynnisti (Bruchis 1996, 8). Ensimmäiset romaniset valtiomuodostelmat kehittyivät 900–1200-luvuilla (Bărbulescu și alți. 1998, 143–152), mutta niiden asemaa horjuttivat petšenegien, kumaanien ja tataarien vaellukset (Bruchis 1996, 8). Varsinaisesta Moldavian valtiosta, ruhtinaskunnasta, voi puhua vasta vuodesta

⁷ Käsikirjoitukseni yksinomaan Venäjän presidentti Vladimir Putinin Moldovan historiaa ja nykyistä asemaa koskevasta diskursista vuosina 2022–2023 on oikolukuhetkellä Itä-Eurooppaan erikoistuneen julkaisun vertaisarvioitavana.

1359 alkaen. Legendan mukaan visentti puski metsällä olleen transilvanialaisruhtinas Dragoksen Molda-koiran jokeen, ja surun murtama ruhtinas nimesi alueen koiransa muistoksi. (Dima 2001, 8; King 2000, 13.)

Vuosina 1457–1504 hallinnut ruhtinas Ștefan cel Mare solmi peräti dynastiset siteet Moskovaan, mutta nämä katkesivat pian (Bărbulescu și alți. 1998, 189–193; Dulgheru 2016, 142–146, 163–164). Cel Maren kuoleman jälkeen Moldavia alistui ottomaanien vasalliuteen, mutta sai pitää lakinsa, tärkeimpänä oikeus yhä valita ruhtinaansa (Bruchis 1996, 9). Eräs kääntöpuoli tästä oli kuitenkin Turkin kantaman veron 13-kertaistuminen 1500-luvun kuluessa (Dima 2001, 11). Ruhtinaskunnan itäinen tulli- ja rajapiste – Tighina lähikylineen – erotettiin vuonna 1538 Bender-nimellä ottomaani-imperiumin koillislukoksi, ja varustuksen modernisointi käynnistyi. Vaikka Moldavian vasalliruhtinaiden ja kasakoiden toistuvat Benderin-piiritykset vuosina 1540–1692 miltei raunioittivat Benderin linnoituksen, ne eivät sotilaallisessa mielessä jättäneet pysyvää jalansijaa Dnestrille. (Аствацатуров 1997, 51, 64–75; Бабилунга 2015, 28–30; Dulgheru 2016, 144, 149.) Merkityksetöntä ei silti ole, että Perejaslavissa vuonna 1654 osa pohjoista Transnistriaa liittyi Moskovaan (Бабилунга 2018, 7; vrt. Путин 2021).

Dulgherun mukaan sama tsaari Aleksej Mihailovitš ja Moldavian vasalliruhtinas Gheorge Ștefan solmivat vuonna 1656 peräti liiton, jonka myötä Moskova takasi Moldavian suvereniteetin ottomaanien valtaamiin Cetatea Albään, Kiliaan, Tighinaan ja Budžakiin (2016, 158–159)⁸. Koska liitto päättyi tuloksetta, Venäjän katkeamattoman läsnäolon voi laskea käynnistyneen Poltavan jälkimainingeista (ks. Englund 1993; Аствацатуров 1997, 78–84; From 2007; *ibid.* 2009; Liljegren 2021, 206–278). Ruotsin kuningas Kaarle XII ja Ivan Mazepaa kasakkojen hetmanina seurannut Fylyp Orlyk suunnittelivat Venäjän-vastaisista sota Turkin vieraina Benderissä.⁹ Moldavian ruhtinas Mihai Ion Racoviță vuoti salahankkeen Pietari I:lle, ja sulttaani viraltapani vasallinsa. Tilalle nimetty Dimitrie Cantemir pyrki hänkin Moldavian ja Valakian irtaantumiseen ottomaanivallasta. (Бабилунга 2015, 31–32.)

⁸ Budžak viittaa Mustanmeren rannanmyötäiseen aroon Tonavan ja Dnestrin välissä, so. alkuperäiseen Bessarabiaan (Basarabia). Stalin liitti alueen vuonna 1940 Ukrainaan; Cetatea Albă on entinen Akkerman, nykyinen Bilhorod-Dnistrovskyi Ukrainassa. Nimi on sama kielestä riippumatta, 'Valkoinen linnoitus'; Kilia, linnoitus sekini, on samoin Ukrainassa Tonavan varrella; Tighina/Bender sijaitsee suurin piirtein alkuperäisen Bessarabian koilliskulmassa.

⁹ Tämä vaihe Benderin linnoituksen historiassa näkyy vahvasti paikan päällä, mm. omana näyttelytilanaan.

Cantemirin suunnitelmana oli toteuttaa vapautus paitsi Venäjän, myös Tonavan eteläpuolisten kansojen kanssa, henkilökohtaisena pontimenaan pajarivalan korvaaminen perinnöllisellä hallitsijahuoneellaan. Lutskin allianssissa huhkikuussa 1711 Pietari I antoi takeensa tästä. Tosin tsaarin kesäkuussa marssittua Dnestrin yli ratifointi lähenei pikemmin pajarien ja ruhtinaan kompromissia. (Bărbulescu și alți. 1998, 273–274.) Kuukautta myöhemmässä Stănileștin taistelussa Prut-joen länsirannalla 38 000 venäläistä ja 6000 moldovalaista vastaan asettui 120 000 turkkilaista (Dulgheru 2016, 158–159).

Бабилунга mainitsee Turkin janitsaarien ja krymštšakien määräksi 200 000 sotilasta, mutta kuvaa tulosta ratkaisemattomaksi. Venäjä luovutti Azovan linnoituksen, ja Cantemir muassaan Pietari I vetäytyi Moldaviasta. (2015, 32.) Maanpakolaisena Venäjällä Cantemir omistautui tieteen ja taiteen instituutioille ja kartografialle sekä toimi tsaarin läheisenä neuvonantajana (Dulgheru 2016, 159). Ehkä raskaimpana seurauksena Tonavan vasallivaltiot menettivät oikeuden itse valita ruhtinaansa. Vuodesta 1711 alkaen sulttaani nimitti Moldovan ruhtinaan Konstantinopolin Phanar-kaupunginosan kreikkalaisista eli fanariooteista, Valakiaan sama järjestelmä asetettiin viisi vuotta myöhemmin (Bărbulescu și alți. 1998, 275).

Jakautuneen Moldovan tilanteessa mielenkiintoista on, että Lutskin liitosta kumpuaa toinenkin historiallinen ennakkotapaus. Sopimuksessa Moldavia ja Muntenia¹⁰ tulivat Venäjän suojelukseen, mutta ne säilyttäisivät yhtenäisyytensä – Moldavia peräti Ștefan cel Mareen rajoin (Dulgheru 2016, 158, 164). Toisaalta tämän vaihtoehdon esittäminen kumoaisi, vähintään kyseenalaisiksi, Moldovan vaateet Dnestrin itäpuolesta, sillä keskiaikaisen ruhtinaskunnan itäisin vartio sijaitsi Tighinassa, tämänpäiväisessä Benderissä (ibid., 144). Siten argumentti pikemmin hyödyttäisi Transnistriaa ja yhtä kaikki katalysoisi keskustelua Moldovan tosiasiallisista rajoista valtio(-oikeude)llisten ennakkotapauksiensa viitekehyksissä.

Turkkilaissodat jatkuivat koko vuosisadan, ja ilmeisen tarkoitushakuisesti Бабилунга kuvaa, kuinka venäläiset eri vaiheissa etenivät niin Iașiin kuin Izmailiin, vapauttaen Moldavian (2015, 33–35).¹¹ Toisaalta etenevä Itävalta uhkasi romanialaisruhtinaskuntien itsenäisyyttä ja Wienin absolutismia rakentava

¹⁰ Muntenian, Iso-Valakian, maakunta Romaniassa rajoittuu etelässä Bulgariaan, lännessä Olt-jokeen, pohjoisessa Tonavaan ja idässä Tulcean ja Constanțaan piireihin (judet) Mustanmeren rannalla.

¹¹ Iași sijaitsee Prutin länsipuolella Romaniassa, 160 km luoteesta kaartavaa tietä Chișinăusta; Izmail on Tonavan suiston länsinurkassa Ukrainassa, ja suomalaissyntyinen kenraali Aleksander Suvorov valloitti sen loppuvuodesta 1790 ks. Ruusunen & Salomaa 2015, 12, 24–27, 43–45, 105–106. Suvorovin Suomen-komennuksista ks. ibid., 27–30, 38–42.

politiikka paikallisen pajariston valtaoikeuksia, mistä esimerkin tarjosi Oltenian¹² vuosien 1718–1739 Habsburg-hallinto. Venäjän, Itävallan ja Turkin sodan syttyessä vuonna 1735 romanialaispajarit näkivät mahdollisuuden vapautumiseen. Fanarioottiruhtinaita edeltäneiden hallitsijasukujen, Moldavian Cantemirien ja Valakian Cantacuzinon, nimissä nämä hakivat kansainvälistä tukea pyrkimyksilleen. (Bărbulescu și alț. 1998, 291–292, 318.) Menestyksellisellä sotaretkellään vuonna 1739 Venäjä valloitti Hotinin linnoituksen ja eteni Prutille, mutta ajalle tyypillisesti erityisesti kulkutaudit pakottivat perääntymään (Dulgheru 2016, 165).

Idealisoiden Бабилунга jatkaa, että Venäjä kävi läpi 1700-luvun pitkittynyttä taistoa ortodoksisten uskonveljien – muun muassa moldovalaisten, valakialaisten, bulgaarien ja serbien – vapauden tähden (2018, 7).¹³ Osaksi luonnehdinta on kuvaava, sillä seuraavan Turkin-sodan puhkeamiseen kesti 29 vuotta, vain yksi sukupolvi. Merkillipantavasti Venäjä vuodesta 1769 lähtien myös asuttamispoliittisin toimin vakiinnutti jalansijaansa Tonavan maissa, pyrkien siten monipuolistamaan alueiden kansallisuus pohjaa. Esimerkiksi tsaaria turkki-laissodissa tukeneiden bulgaarien muutto keskittyi Bolhradın ympäristöön. Parissakymmenessä vuodessa lasketaan samoin noin kahden tuhannen turkinkielisen, ortodoksista uskoa tunnustavan gagausin muuttaneen Budžakiin nogailaisten tataarien jättämille maille. (Dulgheru 2016, 196, 198; gagausien alkuperä, asuttaminen ja lähihistoria ks. Bejan 2022.)

Vuonna 1772 romanialaisylhäisö Mihai Cantacuzinon johdolla esitti Tonavan ruhtinaskunnista puskurivaltiota, jonka suurvallat olisivat taanneet (Bărbulescu și alț. 1998, 319). Tämän sijaan Kücük Kajnardžin rauhassa 10.7.1774 Venäjä otti tehtäväkseen edustaa vasalliruhtinaskuntia sulttaanin edessä. Moskova ryhtyi enenevässä määrin toteuttamaan rooliaan Balkanin kristittyjen edustajana. (King 2000, 18). Rauhan seurauksena myös Krimin kaanikunta kuulutti itsenäisyytensä – jonka Venäjän anneksio vuonna 1783 lakkautti (Dulgheru 2016, 165).

Bărbulescu ym. antavatkin ymmärtää, että Kücük-Kajnardži toi vain hengähdystauon niin kutsuttuun ”itämaiseen kysymykseen”. Itävalta ja Venäjä osoittivat enentyvää laajentumishalua, ja samalla Englannin sekä Ranskan kiinnostus ottomaanialueita kohtaan kasvoi. Keisarinna Katariina II visioi romaanisista ruhtinaskunnista itsenäistä, ortodoksisen hallitsijan johtamaa ’Daakiaa’ puskuriksi Itävallan, Turkin ja Venäjän välille. Vaikka Bărbulescu ym. mukaan sekä

¹² Oltenia, Vähä-Valakia, on Romanian lounainen maakunta etelärajaan Bulgaria, länsirajanaan Serbia, pohjoisrajaan Tonava ja itärajaan Olt-joki.

¹³ Ehkä nimekkäimpänä aiemmin mainittu kenraali Suvorov korosti ortodoksista uskoa niin sotilaskoulutuksessa kuin yksityiselämässä ks. Ruusunen & Salomaa 2015, 23, 91, 97.

Wien että Pietari lähinnä edistivät omia etujaan Konstantinopolissa, vuoden 1782 liittosopimuksen perusteella Venäjä valloitti Otšakivin viisi vuotta myöhemmin. (Bărbulescu și alț. 1998, 330–331.)

Dulgherun sanoin “Venäjän neljäs invaasio” oli näin käynnistynyt (2016, 250). Kenraali Suvorovin johtamat joukot etenivät Focșaniin ja Râmnicuun (Bărbulescu și alț. 1998, 331).¹⁴ Бабилунган ajatusta seuraten, tässä kohden venäläiset maantieteellisesti todella vapauttivat Moldavian ruhtinaskunnan turkkilaisista. Kesällä 1788 Venäjä ajautui kahden rintaman sotaan, kun pohjolassa Ruotsin kuningas Kustaa III laivastoineen hyökkäsi kohti itää (nk. Kustaa III sota ks. esim. Rainer 2023). Toisaalta painetta hellensi se, että loppuvuodesta 1789 Itävalta hyökkäsi Balkanilla (Bărbulescu și alț. 1998, 331).

Wienin solmittua Turkin kera erillisrauhan elokuussa 1791 (ibid.) yksin jäänyt Venäjä kiirehti irtautumaan sodasta. Iașin rauhansopimuksen mukaisesti Venäjä vuonna 1792 annektoi Bug- ja Dnestr-jokien välisen maa-alan, tullen siten Moldavian ruhtinaskunnan naapuriksi (Dulgheru 2016, 165). Se, ettei Transnistrian presidentti Krasnoselski koe tarvetta viitata tähän nimenomaiseen alueliitokseen, selittynee yksinkertaisesti. Venäjän lippu sekä perustaja-kenraali Suvorovin ratsastajapatsas rajavarustukseksi 1792 rakennetun Tiraspolin

¹⁴ Focșani vartioi eteläsuuntaista pääväylää Moldavian lounaislukkona. Râmnicu [Râmnicu Sărat] sijaitsee saman väylän varrella Valakiassa noin 40 km etelään. Viimeksi mainitusta voitosta Suvorov sai Rymnikin kreivin arvon.

paraatipaikalla kertovat varsin selkeästi tapahtuman merkityksestä tasavallalle. Pohjoisen Transnistrian Venäjä liitti pian Pietarin konventiossa [Puolan jaos- sa] (Бабилунга 2018, 7). Sotilaallisesti katsoen Transnistria kuitenkin menetti strategisen rajamaa- asemansa Bukarestin rauhassa 1812 Bessarabialle (ibid. 2015, 37). Näistä vaiheista Dulgheru toteaa Aleksanteri I annektointeen alueen Prutille saakka ja ”kastaneen” sen Bessarabiaksi. Siten tsaari Dulgherun mu- kaan väärästi alkuperäisen Basarabia-käsitteen. (Dulgheru 2016, 172, 174.)

Krasnoselskin epämääräinen historia-argumentti osoittautuu näin ollen tie- toiseksi valinnaksi diskursiivisen liikkumavapauden maksimoimiseksi, hän ei jättäydy yhden kehyyksen varaan. Mikäli asian ilmaisee sotilaallisin termein, hän ylläpitää taisteluvalmiutta joka suunnassa. Ja mikä tärkeintä, Moldova jää epävarmaksi siitä, kulkeeko Venäjän raja Dnestriissä – vai sittenkin Tonavassa ja Prutissa.

Ratkaiseva 1990-luku

Marraskuussa 2020 kireän keskustelun Venäjän sotilaallisesta läsnäolosta avasi kuitenkin Maia Sandu. Mediakonferenssissaan 30.11.2020 virkavalaa vielä van- nomaton presidentti totesi Moldovan itsenäisenä valtiona peräänkuuluttavan alueellisen yhtenäisyytensä ja suvereeniutensa yleismaailmallista kunnioitta- mista. Loogisesti myös Venäjän kokonaisvaltainen vetäytyminen sisältyy po- liittiseen agendaan. (Privesc.eu 2020.)

Sandu hyödynsi Moldovan Perustuslain kanssa yhteneviä ilmaisuja valtion suvereeniudesta ja jakamattomuudesta (Constițutia, §1.1), siten vahvistaen viestiään. Mikäli asian esittää Fairclough'n mukaisesti, tuleva presidentti mää- ritteli diskurssin kansainvälisen oikeuden piiriin, maisterintutkintonsa alaan (PRM-bio). Kielenkäytön tulokulmasta Sandu pyrki näin varmistamaan etu- lyöntiasemansa.

Transnistrian presidentti Krasnoselski ei vastusta valtio-oikeudellista lähes- tymistapaa. Mitä luultavimmin eräs syy on se, että lakitieteen tutkinnon hal- tijana hän on omimmalla sektorillaan (Президент-био). Tähän viittaa sekkin, että Krasnoselski täsmentää oikeudellisia näkökohtia sen sijaan, että tyytyisi vain omaksumaan ne.

Krasnoselski toteaa venäläissotilaiden läsnäolon nojaavaan legitimizeettiin, joka:

-- в полном соответствии с итогами референдума, состоявшегося в Приднестровье 26 марта 1995 года, когда более 90 процентов проголосовавших высказались за сохранение российского военного присутствия.

-- [perustuu] täysin yhdenmukaisesti Transnistriassa 26 p:nä maaliskuuta 1995 pidetyn kansanäänestyksen tuloksiin, kun enemmän kuin 90 prosenttia äänestäneistä ilmaisi kannattavansa Venäjän sotilaallisen läsnäolon säilyttämistä. (Олишевский 2020.)

Tässä Krasnoselski syvensi Sandun diskurssia, ellei peräti määrittänyt sitä uudelleen. Kyse on tosi asiassa kansojen itsemääräämisoikeudesta, jota transnistrialaiset ainoastaan toteuttivat kansanäänestyksessä keväällä 1995.

Sikäli kuin kansanäänestys katsotaan (sananmukaisesti) valtakunnallisen ja kansallisen päätöksenteon kontrollimekanismiksi, entisen Neuvostoliiton alueen ”etnoliittisissa” konflikteissa tai valtioiden jakaantumistapauksissa sitä voi arvostella kyseenalaiseksi välineeksi. Yksi tai useampi taho saattaa katsoa toimituksen legitimitetiltään mitättömäksi, kuten Moldova näkee Transnistrian äänestykset esimerkiksi vuosina 1989–1991. (Вітман 2013, 168–169.) Toisaalta Сепреєвін huomio siitä, ettei konflikti ole etninen tai kansallisuuki-sienvälinen (2013, 13), kyseenalaistaa teesin.

Paremminkin kyse on kahden maailma(nkuva)n vastakkaisuudesta: yhtäältä Transnistrian monikansallinen väestö tahtoi säilyä osana venäläistä maailmaa, toisaalta Moldovan romanialaismielinen johto pyrki yhdistämään maan Romaniaan. (ibid.) Syvästä sivilisaatioyhteydestä huolimatta Venäjä ei Харитонован mukaan pyrkinyt monopolisoimaan konfliktinratkaisua, vaan vaihtoehtoiset mallit kattoivat ETYJ:n, Valko-Venäjän, Bulgarian ja Romanian. Yhtäältä länsivaltiot vielä luonnostelivat strategioitaan entisten neuvostotasavaltojen suhteen, ja toisaalta Jugoslavian ja Persianlahden tapahtumat veivät niiden resursit. (2019b, 215–216.)

Joulukuussa 2020 Krasnoselski ilmiselvästi viittasi kansainvälisen yhteisön tuolloiseen kyvyttömyyteen varmistaa Dnestrin vakaus.

Видимо, избранный президент РМ и другие молдавские политики позабыли, что в 1992 году уже действовала четырёхсторонняя миссия военных наблюдателей, которая стала наглядным примером того, что при возникновении военной опасности наблюдатели не в состоянии повлиять на ситуацию и обеспечить безопасность населения.

Nähtävästi MT [Moldovan Tasavallan] presidentiksi valittu ja muut moldovalaispoliitikot ovat unohtaneet, että vuonna 1992 toimi neljän maan sotilastarkkailijamissio, josta tuli selkeä esimerkki siitä, kuinka sodan uhan muodostuessa tarkkailijat eivät kykene vaikuttamaan tilanteeseen ja takaamaan väestön turvallisuutta. (Олишевский 2020).

Paitsi, että Krasnoselski välillisesti legitimoï nykyistä rauhanturvaoperaatioita, hän ennalta määrittää ajatukset mekanismin muuttamisesta vaarallisiksi ja sulkee ne keskustelusta.

Täysimittaisen sodan 2.3.1992 sytyttyä Venäjän varapresidentti Aleksandr Rutskoj kampanjoi Transnistrian puolesta, kun taas presidentti Jeltsinin huh-tikuun asetuksella 14. Armeija siirtyi venäläiseen hallintavaltaan (Țicu 2021, 137–138; sodasta ks. Lamminparras 2014a, 72–76, 89–90, 91–92). Armeijan avoin sekaantuminen sotaan käynnistyi silti vasta 19.5.1992 (Dulgheru 2018, 217). Kesäkuussa armeijan osallisuus syveni, kun komentajaksi nimitetty ken-raali Aleksandr Lebed julkisesti lausui länsirannan Benderin kuuluvan Tran-snistriaan ja tämän puolestaan Venäjään (Țicu 2021, 138). Sota kulminoitui Benderissä keskikesällä 1992 satoja uhreja vaatineessa taistelussa, jonka 14. Armeijan toinen väliintulo heinäkuussa lakkautti (Харитоновa 2008, 193–195; Пінцак 2009, 91–94; Цуканова 2010, 294; Lamminparras 2014a, 75; ibid. 2014b, 42–43).

Erytisesti tähän murhenäytelmään ulkoministeri Lavrov viittasi joulukuussa 2020, oikeuttaen siten Venäjän sotilaallista läsnäoloa.

Принципиально важно, чтобы там не произошло нового всплеска кровавых столкновений. Именно российские миротворцы в свое время остановили горячую фазу приднестровского конфликта.

Periaatteellisesti on tärkeää, ettei siellä [Dnestrillä] ole tapahtunut uusien veristen yhteenottojen syttymistä. Nimenomaan venäläiset rauhanturvaajat aikanaan torjuivat Transnistrian konfliktin kuumen vaiheen. (МИД 2020.)

Alla Skvortsovan mukaan henkinen seuraus Transnistriassa oli mitä väkevin – Benderin verenvuodatus patosi kaikki mahdollisuudet sovintoon (2002, 192).

Chișinăussa valtaan vuonna 1994 nousseet agraaridemokraatit osoittautuivat edeltäjiänsä kuitenkin vähemmistöystävällisemmiksi. Tämä siitäkin huolimatta, että maan Perustuslaki määrittä valtialueen jakamattomaksi sekä moldovan valtiolliseksi kieleksi. (Lamminparras 2014a, 83.) Moldovan eteläosan gagauzeille, jotka jo marraskuussa 1989 olivat kuuluttaneet autonomiansa ja elokuussa 1990 itsenäisyytensä, myönnettiin autonominen status. Samalla käynnistyivät keskustelut Tiraspolin kanssa. (Gagauzian konflikti 1989–1994 ks. Bejan 2022, 229–243.)

Transnistrialle neuvotteluyhteyden merkitystä – jopa pakollisuutta – korosti se, että Venäjän ja Moldovan tulitaukosopimuksessa heinäkuussa 1992 sen rooli rajautui tarkkailijastatukseen (Țicu 2021, 136). Lokakuussa 1994 Moldova ja Venäjä samoin keskenään sopivat 14. Armeijan vetäytymisestä, artikla 2

määrittäessä vetäytymisjakson kolmeksi vuodeksi (Strauțiu și alț. 2021, 114; myöhemmät tulkinnat ks. Gherman și alț 2021, 24–25). Nämä näkökohdat yhdistäen oli loogista, että seuraavana keväänä Transnistria vahvasti poliittista neuvotteluasemaansa uudella, kansanäänestyksessä hyväksytyllä perustuslailla (Lamminparras 2014a, 83).

Vastaavasti samanaikainen äänestys venäläissotilaiden läsnäolosta tähtäsi tasavallan sotilaallisten näkökohtien vankentamiseen, huomionarvoisesti itäsuunnassa. Tuloksen yksiselitteisyys viesti kysymyksen kriittisyyttä vetäytymistä toteuttavalle Jeltsinin Kremlille (Strauțiu și alț. 2021, 110–111). Tässä katsoinnossa on mahdollista tulkita, että Operatiivinen Ryhmä aloitti toimintansa 1.7.1995 (Gherman și alț. 2021, 23) joko vetäytymisen hallitukseksi järjestämiseksi tai edellisyksyn sitoumusten kiertämiseksi. Edellisessä tapauksessa se, että venäläisvahvuus laski lokakuun 1994 sopimuksen myötä 6500 sotilaasta 2600 mieheen (Плаксенко 2008, 235), ylipäänsä edellytti organisaatio- ja kokoonpanomuutoksia. Sotilasyksiköin ilmaistuna (muutoinkin vahvasti alimiehistöinen) armeija kutistui rykmentiksi, tai parhaimmillaan heikoksi prikaatiksi. Niin teoreettisesti kuin käytännöllisesti tämä tarkoitti tuntuja muutoksia komentosuhteisiin sekä johtoportaisiin, ja luultavasti kokonaisia perus- tai jopa joukkoyksiköitä poistettiin rekisteristä.

Toisaalta lokakuun 1994 sopimus edellytti sananmukaisesti 14. Armeijan vetäytymistä. Operatiivista Ryhmää sopu ei saattanut sitoa, sillä sellaista yhtymää ei ollut vielä olemassa (mahdollisia luonnoksia lukuunottamatta). Paitsi velvoitteiden täytäntöönpanon viivyttelämiseksi ja kiertelemiseksi, myös vastaukseksi Transnistrian samanaikaiseen tahdonilmaisuun Venäjä perusti OGRF:n. Tämän tulkintalinjan todennäköisyyttä nostavat se, että Operatiivinen Ryhmä syntyi vain kuukausia kansanäänestyksen jälkeen ja se, että OGRF:n päätehtäviksi määritettiin nimenomaan Dnestrin venäläinen rauhanturvaosasto, Cobasnan asevarikon valvonta sekä neuvostoaseistuksen evakuointi ja/tai hävittäminen (Strauțiu și alț. 2021, 113, 115).

Eri asia on, luovutettiinkö käytöstä poistettu kalusto hiljaisesti Transnistrian asevoimille ja siirtyivätkö lakkautetut joukkoyksiköt sen rungoksi. Tämänkaltaisista toimista vihjaavat se, että neljä-viisi vuotta aiemmin tuolloisen NL:n 14. Armeijan osat aseistivat ja kouluttivat niin kutsuttua ”transnistrialaiskaartia” (Dulgheru 2018, 214–216; vrt. Сепреев 2015, 15). Keskellä Dnestrin-sotaa 1992 armeijan komentaja kenraaliluutnantti Aleksandr Lebed oli myös vakuuttanut joukkojensa kuulumista Transnistrialle (Плаксенко 2008, 235). Niin raadolliselta kuin se kuulostaa, täten myöskään eri tulkinnat lokakuun 1994 vetäytymissovusta eivät muodostu täysin poissulkeviksi – kummassakaan tapauksessa Venäjään sitoutuneiden sotilasyksiköiden tosiasiallinen määrä Dnestrin itäpuolella ei vähentynyt.

Cobasnan ympäristöuhka

Moldovan poliittisen kriisin lauettua huhtikuussa 2021 parlamentin hajottamiseen Sandu keskikesällä valotti tilanteen taustoja ja ennenaikaisten vaalien tarvetta. Turvallisuuspoliittisia kysymyksiä käsiteltiin neljässä-viidessä yhteydessä. Venäjän sotilaallisesta läsnäolosta sinänsä Sandu ei tehnyt lisäavauksia, joskin hän harmitteli Moskovan kannan muuttumattomuutta. (Ursu 2021.)

Mitä ilmeisimmin Sandu oli väsynyt sotilasteeman toistuvaan kilpistymiseen, sillä Cobasnan asevarastot nousivat nyt näkyvimpään osaan:

-- evident mai există și problema armamentului de acolo, care chiar reprezintă un pericol și pentru care sper să putem să ajungem la o înțelegere destul de repede, așa încât să putem să lichidăm acel armament și să nu existe acel pericol pentru localitățile din jur, pentru că pericolul este foarte mare și foarte real.

-- luonnollisesti on olemassa myös kalusto-ongelma, joka selkeästi muodostaa vaaran ja josta toivon[, että] voimme pian päästä yhteisymmärrykseen, jotta voimme hävittää tämän aseistuksen ja jottei tätä vaaraa esiinny alueen asutuksille, sillä vaara on hyvin suuri ja hyvin todellinen. (ibid.)

Ensimmäisenä huomiota herättää Sandun puhekielenomainen, epämuodollinen ilmaisu. Olennaisin anti on silti se, että diskurssin painopiste siirtyi tässä ammusvarastoihin.

Pinta-alaltaan 132 hehtaaria käsittävä Cobasnan asevarikko Pohjois-Transnistriassa sijaitsee Rybnitsasta/Râbnițaista itään, kaksi kilometriä Ukrainan rajasta. Sinne evakuoitiin paitsi NL:n 14. Armeijan, samoin DDR:ään, Tšekoslovakiaan ja muihin satelliittivaltioihin sijoitettujen neuvostodivisioonien kalustoa. (Cebotari 2022, 123.) Tutkimusjaksolla ammusvarannoiksi spekuloiitiin 20 tuhatta tonnia, ja kalustomäärä arvioitiin mittavaksi (Strauțiu și alț. 2021, 115).

Cobasnan ammusten räjähtäminen vertautuisi 10 kilotonnin ydinlataukseen eli $\frac{2}{3}$ Hiroshiman ydinpommista. Se vaurioittaisi betoniseiniä jopa 4,5 kilometrin etäisyydellä, ja räjähdyksen säde ylittäisi noin 50 kilometriin. (Cebotari 2022, 124.) Ukrainassa säde voisi ulottua Baltan, Kotovskin ja Kodyman kaupunkeihin asti. Moldovassa Rezina vaarantuisi, ja säde saattaisi kantautua myös Orhein pohjoisosiin. Transnistrian Rybnitsa/Râbnițassa tuhoriski kohoaisi korkeaksi, mutta räjähdyssäde laantuisi Dubossaryn/Dubășarin pohjoispuoleen sikäli kuin se kantaisi moldovalaisessa hallintovallassa olevaan Cocieriin. Cebotarin mukaan inhimillinen ja ekologinen katastrofi koskettaisi kaikkiaan 500–3000 km² maa-alaa (ibid.). Vaikka vaikutusala-arvion vaihteluväli

osoittautuu erikoisen laajaksi, on selvää, että pahin skenaario aiheuttaisi äärimmäisen vakavan kriisin koko Euroopassa.

Mahdollisesti tästä syystä Sandu todella ajatteli yhteistyön helpoiten käynnistyvän Cobasna-kysymyksestä, olihan aloitteen siitä hänen mukaansa vuonna 2019 tehnyt Venäjän puolustusministeri Sergej Šoigu (Privesc.eu 2020). Raadollinen syy ehdotukseen piili todennäköisimmin Moskovan tarpeessa esiintyä konfliktinratkaisun aloitteellisena takaajana ja välittäjänä, ottaen siten etumatkaa muihin osallistujatahoihin nähden. Ukrainan kriisihän kiristi osapuolten ja muiden prosessissa vaikuttavien maiden kahden- ja monenkeskisiä suhteita sekä vähensi Transnistrian toimintasuuntia (Харитонова 2019a, 94).

Teesiä Šoigun silmänlumepolitiikasta tukee sekin, että Korkein Rada oli 21.5.2015 irtisanonut Moskovan ja Kiovan sopimuksen venäläisjoukkojen kauttakulusta (ibid., 88) – väylää kalustokuljetuksille ei ollut. Cobasnan sijasta Šoigu pyrki näin ollen konfliktin 5+2-neuvotteluformaatin vauhdittamiseen. Siitä kertoo sekin, että Moldovan silloinen presidentti Dodon vielä vakuutti kysymyksen pian päättyvän formaatin osallistujien tarkasteltavaksi (Dodon 2019; neuvotteluprosessista 2012–2018 ks. Харитонова 2019a; Venäjän rooli 2014–2018 ks. ibid. 2019b).

Venäjän ulkoministeri Lavrov tuli myöntäneeksi tämän kuvion joulukuussa 2020. Analyysin kannalta kiinnostavinta on, että epäsuorasti hän saneli myös ehdot ammusten hävitystyölle:

Министр обороны России С.К.Шойгу заявлял, что мы готовы утилизировать эти опасные предметы, находящиеся далеко не в лучшем состоянии. Для этого необходимо сотрудничество сторон и, прежде всего, добрая воля Кишинева и Тирасполя.

Venäjän puolustusministeri S. K. Šoigu tiedotti, että me olemme valmiit hävittämään nämä vaaralliset tarvikkeet, jotka ovat kaukana parhaimmasta kunnostaan. Välttämätöntä tälle on osapuolten yhteistyö ja, ennen kaikkea, Chișinăun ja Tiraspolin hyvä tahto. (МИД 2020.)

Sekä poliittisesti että diskursiivisesti Lavrov siis kytki Cobasna-argumentin varsinaiseen konfliktinratkaisuun.

Merkittävää on, että Transnistria reagoi ammusvarastoteemaan vasta Sandun YK:n Yleiskokouksessa tekemän vetoamuksen jälkeen.

-- our position on the complete and unconditional withdrawal of Russian forces remains unchanged. This includes the removal or destruction of ammunitions from the Cobasna stockpiles which pose a security and environmental threat to the

region as a whole. We count on the support of the international community in this endeavor.

-- meidän vaateemme Venäjän [ase]voimien täydestä ja ehdottomasta vetäytymisestä säilyy muuttumattomana. Tämä sisältää ammusten hävittämisen tai poiskuljettamisen Cobasnan varastoista, jotka aiheuttavat turvallisuus- ja ympäristöuhan koko alueelle. Me luotamme kansainvälisen yhteisön tukeen tässä pyrkimyksessä. (PRM 2021c.)

Huomionarvoisesti artikulaatiossaan Sandu tauotti ja painotti eri kohtia sanoman tehostamiseksi.

Krasnoselskin kaksi päivää myöhempi vastine muistutti ”sloganien” turhuudesta, ja Transnistrian presidentti peräänkuulutti konkreettisia toimia. Ympäristöuhasta, ”tekni-ekologisesta vaarasta”, Krasnoselski oli samaa mieltä. Toisaalta hän kehotti Moldovaa keskustelemaan asevarastojen omistajan kanssa – siis Venäjän. (Президент 2021b.)

Arvattavasti sotilastausta ohjusinsinöörijoukoissa (Президент-био) väritti Krasnoselskin käytännönläheistä, laajempaa kommentointia:

Надо решить, вывозить их или уничтожить на месте. Нужно мнение специалистов, что делать. Вывозить – так куда вывозить? А если уничтожать, то каким образом? Все-таки вокруг населенные пункты. И Колбасна находится в четырех километрах от Украины, это тоже населенные пункты. Не все можно уничтожить на месте, тем более авиационные бомбы, это недопустимо. Если уничтожить на месте, надо строить завод по утилизации.

On päätettävä, kuljetetaanko ne pois vai hävitetäänkö paikan päällä. Asiantuntijamielipide siitä, mitä tehdä, on pakollinen. Poiskuljetus – siis minne kuljetetaan? Jos taas hävitetään, millä tavalla? Kuitenkin ympärillä on asutuksia. Ja Cobasna sijaitsee neljä kilometriä Ukrainasta, myös siellä on asutusta. Kaikkea ei voi hävittää paikalla, kaikkein vähiten lentopommeja, se ei ole sallittua. Jos hävitetään paikalla, on rakennettava hävityslaitos. (Президент 2021b.)

Transnistrian valtionpäähenkilön viittaus Ukrainaan on tietenkin maantieteellinen tosi, mutta se ansaitsee lisähuomiota. Diskurssianalyysin näkökulmasta tärkeää ja painoarvoa lisäävää on se, ettei maininta jäänyt ainoaksi:

Если говорить, допустим, о вывозе, то куда везти? Украина, я думаю, вряд ли пропустит данный груз через свою территорию.

Jos esimerkiksi puhutaan poiskuljettamisesta, minne evakuoidea? Luulen, että Ukraina tuskin sallii sellaisen rahdin kulkea valtioalueensa läpi. (ibid.)

Sisällöllisesti Krasnoselski viittasi Radan 2015 irtisanomaan kauttakulkusopimukseen (Харитоновна 2019a, 88). Todellisuudessa hän piilotetusti totesi Sandun Cobasna-diskurssin absurdiksi.

Diplomaattisesti samaa viesti Moskova. Tapaamisessaan marraskuussa 2021 Moldovan ulkoministeri Nicu Popescun kanssa Lavrov liitti vetäytymisdiskurssin raamit mitä harkitsevimmin sanakääntein neuvotteluprosessin edistymiseen.

Россия продолжит выполнять роль посредника и гаранта приднестровского урегулирования. Подчеркнули важность последовательной реализации дальнейшего развития договоренностей, которые были достигнуты между Кишиневом и Тирасполем в рамках укрепления мер доверия и которые направлены на обеспечение всеобъемлющего и жизнеспособного урегулирования на Днестре.

Venäjä jatkaa välittäjä- ja takaajaroolinsa toteuttamista Transnistrian konfliktinratkaisussa. Alleviivasimme Chişinăun ja Tiraspolin luottamusta rakentavien toimien puitteissa saavuttamien sekä kokonaisvaltaiseen ja kestävään konfliktinratkaisuun tähtäävien sopimusten edistymisen vakaan toteuttamisen tärkeyttä. (МИД 2021a.)

Korkeatyylinen ilmaisu ei peitä sitä, että Lavrov jälleen edellytti Transnistrian poliittisesta asemasta sopimista ennen kuin on sotilaskysymysten vuoro.

Vähemmän koukeroisesti, mutta yhtä painokkaasti, asian ilmaisi varaulkoministeri Rudenko. Sopimusten rikkomiseen viitattaessaan Rudenko samassa piikitteli Ukrainaa.

-- Мы не отказываемся от обязательств по вывозу и утилизации этого имущества и готовы совместно с молдавской стороной рассмотреть практические шаги в этой области.

Мандат миротворческой операции далеко не исчерпан и четко увязан с выходом на политические договоренности об урегулировании конфликта. Пока до этого далеко.

-- Me emme irtisanoudu sitoumuksistamme siirtää ja hävittää tämä omaisuus ja olemme valmiit yhdessä, Moldovan kanssa tarkastelemaan asianomaisen sektorin käytännöllisiä askelia.

Rauhanturvaoperaation mandaatti ei ole eräänymässä, ja se nivoutuu tiiviisti konfliktinratkaisun poliittisiin sopimuksiin. Mutta tämä on kaukaisuudessa. (МИД 2021b.)

Johtopäätökset

On paradoksi, että venäläisjoukko-osaston rakenteesta sinänsä samaa mieltä olevat tahot esittävät niin eriäviä tulkintoja sen läsnäolosta. Moldovan presidentti Maia Sandu ei kertaakaan marraskuun 2020 ja joulukuun 2021 välillä käsitellyt Venäjän Asevoimien Operatiivista Ryhmää ja venäläisrauhanturvaajapataljoonaa erillisinä, ei poliittisessa eikä kielellisessä mielessä. Jotta Moldovan perustuslaillinen suvereenius ja valtioalueen yhtenäisyys tulisivat kunnioitetuiksi, hän vetosi myös YK:n Yleiskokouksessa syyskuussa 2021 kansainväliseen yhteisöön Venäjän ”täyden ja ehdottoman” vetäytymisen toteutumiseksi.

Transnistrian presidentti Krasnoselski kiinnitti kesällä 2021 huomiota Sandun termistöön, osaksi happamassa sävyssä. Lukeutuvatko Sandun kielenkäyttöön myös Dnestrin venäläiset rauhanturvaajat osana Yhteistä operaatiota? Kolmen tasavallan rauhanturvamekanismin mandaatti palautuu Venäjän ja Moldovan tulitaukosopimukseen 21.7.1992, josta päätettäessä Transnistria tosin jäi tarkkailijan osaan.

Krasnoselski itse oli puoli vuotta aiemmin valistanut virkaansa valittua Sandua nimenomaan kahdesta Operatiivisen Ryhmän erottamattomasta komponentista. Venäjän Asevoimien Operatiivinen Ryhmä (OGRF/OGRV) sekä takaa Dnestrin venäläisten rauhanturvaajien palveluskierron että vartioi Pohjois-Transnistrian Cobasnaan varastoituja entisen NL:n 14. Armeijan ja ex-satelliittimaihin sijoitettuna olleiden yhtymien sotakalustoa. Vuonna 2021 OGRF:n sopimussotilaspohjaisissa motorisoiduissa jalkaväkিপataljoonissa ja tukiyksiköissä palveli 1500 sotilasta, rauhanturvaajia oli 441 tai toisen arvion mukaan 492 henkeä. Komentopaikka, upseeritalot ja kasarit sijaitsevat pääosin Tiraspolissa.

Aivan samoin Venäjän ulkoministeri Sergej Lavrov määrittäi diskurssiraimit voimassa olevaan tilanteeseen ja vahvisti signaaliaan mainitsemalla myös ETYJ:n myötämielen. Sen sijaan Lavrov ei huomionnut lainkaan transnistrialaisia rauhanturvaajia, mikä selittyy käytännöllisesti. Koska kolmasosa Transnistrian 465 100 hengen väestöstä on venäläisiä, todellisuudessa miltei puolet kaikista rauhanturvaajista oli tutkimusjakson ajalla etnisesti venäläisiä.

Venäjän ulkoministeri jätti lausumatta YK:n varhaisen tietojenkeruun hyödyntämisen nykymuotoiselle rauhanturvamekanismille, mikä toisi vastapainoa kansainvälisistä suhteista maisterinsa tehneen Sandun valtio-oikeudellisiin

näkökulmiin. Vaikka Moskova ei vuosina 1990–1992 syvästä kulttuurisiteistä ja Dnestrin-varren halusta integroitua venäläiseen maailmaan huolimatta pyrkinyt monopolisoimaan Transnistrian konfliktinratkaisua, tietojenkeruumission myönteisen rauhanturvanäkemyksen painottaminen avaisi keskustelun Venäjän muusta sotilaallisesta läsnäolosta. Tästä syystä Moskova ennemmin alleviivaa OGRF:n selvästi määritettyä tehtävää Dnestrin vakauden takeena, kuten Lavrovin varahenkilö Andrej Rudenko asian joulukuussa 2021 tiivisti.

Krasnoselskin diskurssissa Venäjän sotilaallisen läsnäolon juuret ulottuvat vuosisatojen taakse. Niin nykyiset kuin menneet venäläissotilaiden polvet ovat lähtemätön osa alueen turvallisuusjärjestelmää, mutta hän ei tarkenna, milloin tämä asetelma käynnistyi. Mikäli transnistrialiaistulkinnat seuraisivat esimerkiksi Vladimir Putinin näkemystä Kiovan Rus’ista Venäjän ja Ukrainan ykseyden luovuttamattomana perusteena, Kiovan ruhtinas Svjatoslavin hallinto Tonavan rantamailla vuosina 969–971 muodostaisi tässä konkreettisen historianvaiheen. Toisaalta varsinainen Moldavian ruhtinaskunta syntyi vasta vuonna 1359, huomionarvoisesti itäisimpänä pisteenään Tighina eli Bender. Vaihtoehtoinen ajankohta tarjoutuukin Moldaviaa vuosina 1457–1504 hallinneen ruhtinas Ștefan cel Mareen sukusuhteista Moskovan tsaariperheeseen, mutta ne sammuiivat 1500-luvulla. Pian tämän jälkeen Moldavia alistui Turkin vasalliksi, ja vastineeksi oikeudesta itse valita hallitsijansa ottomaanit muun muassa kantoivat alati kasvavaa veroa.

Osaksi Tighinan keskiaikaisen raja- ja tullivarustuksen sijainnin vuoksi Moldova vaikenee Pietari I ja ruhtinas Dimitrie Cantemirin 1711 solmiman Lutskin allianssin toisesta ennakkotapauksesta, jossa Venäjä takasi Moldavialle peräti cel Mareen aikaiset rajat. Tämä argumentti paitsi avaisi keskustelun Moldovan rajoista yleisesti historian valossa, myös kumoaisi Chișinăun vaatimukset Dnestri-joen itäpuolesta. Käytännöllinen syy on, että Lutskin allianssi sortui Stănileștin taistelussa kesällä 1711 – joka tappio arvattavasti selittää sen, ettei Transnistrian presidentti Krasnoselski myöskään viittaa tapahtumiin. Tsaari Pietarihan veti joukot Moldaviasta ja Azovan linnoituksesta, ja Cantemir jatkoi tieteellis-taiteellista kehitystyötään maanpaossa Venäjällä. Moldavia menetti oikeutensa valita ruhtinaansa, ja tästedes ne nimitettiin Konstantinopolin kreikkalaisylhäisöstä eli fanariooteista; Valakiassa sama järjestely asetettiin vuonna 1716.

Itävallan laajeneminen ja Habsburgien absolutismia suosiva politiikka huolestuttivat laajoja oikeuksia nauttavia romanialaispajareita. Vaaran konkretisoi vuosien 1718–1739 itävaltalaishallinto lounaisessa Oltenian maakunnassa. Venäjän, Turkin ja Itävallan uuden sodan 1735 puhjettua pajaristo tunnusteli fanariootteja edeltäneiden hallitsijasukujen – Valakiassa Cantacuzinojen, Moldaviassa Cantemirien – nimissä kansainvälistä tukea

vapauspyrkimyksilleen, tuloksetta. Venäjä eteni vuonna 1739 Prut-joelle, mutta kulkutaudit ja puute pakottivat luopumaan menestyksestä.

Uuden Turkin-sodan melskeessä vuonna 1772 romanialaispajaristo esitti ruhtinaskunnista suurvaltojen takaamaa puskurivaltiota, jälleen tuloksetta. Osatavoitteena tällä hankkeella siinsi kaiketi myös padota Venäjän vuodesta 1769 alkaen Bessarabiassa ja Budžakissa harjoittamaa asuttamispolitiikkaa: tsaarille myötämielisten bulgaarien ja gagausien maahanmuutolla Pietarin hovi pyrki laajentamaan etnistä koostumusta ja siten vahvistamaan jalansijaansa alueella. Heinäkuussa 1774 Kücük Kajnardžin rauha päätti kuusi vuotta kestäneet taistelut. Venäjä omaksui roolin Tonavan vasalliruhtinaskuntien edustajana sulttaanien edessä ja yhä enemmän näki itsensä Balkanin kristittyjen suojelijana. Krimin kaanikunta julistautui itsenäiseksi, mutta yhdeksän vuotta myöhemmin Venäjä alisti sen.

Mielenkiintoista on, että Katariina II:n ja romanialaispajariston kaavailut Tonavan ruhtinaskuntien asemasta limittyivät. Aivan kuten jälkimmäiset olivat varhemmin esittäneet, tsaaritar visioi Moldaviasta ja Valakiasta ortodoksisen valtiaan puskurivaltiota Venäjän, Turkin ja Itävallan välimaastoon. Wienin ja Pietarin piirien omanedunpyynti Konstantinopolissa peitti tämän aikeen, mutta Itävallan ja Venäjän vuoden 1782 liiton mukaisesti venäläisjoukot marssivat Otsakiviin vuonna 1787. Tästä käynnistyi uusi sota, jossa kenraali Suvorov ensin tyhjensi Moldavian alueen turkkilaisista ja valtasi myös Izmailin nykyisessä Ukrainassa. Ruotsin kuningas Kustaa III:n meri- ja maahyökkäykset 1788–1790 avasivat toisen rintaman pohjolaan, mutta etelässä Venäjän painetta laski Itävallan hyökkäys Balkanilla vuoden 1789 lopulla. Sitä vastoin Itävallan erillisrauha Turkin kanssa elokuussa 1791 pakotti Venäjän etsimään ratkaisua.

Iaşin rauhassa 1792 Venäjä laajeni Bug-joelta Dnestriin, jos kohta pohjoisosan Transnistriaa se sai Puolan jaoissa. Keisarikunta rajoittui näin ensimmäistä kertaa Moldavian vasalliruhtinaskuntaan. Samana vuonna Suvorov perusti Tiraspolin rajavarustukseksi, minkä olennaisesta merkityksestä Transnistrialle kertovat kaupungin keskuspaikalla Venäjän lippu sekä perustaja-kenraalin ratsastajapatsas. Tätä näkemystä ei häiritse se, että Dnestrin strateginen rajamaastatus kesti vain vuoden 1812 Bukarestiin rauhaan, jossa Aleksanteri I liitti maantieteellisesti vääristellyn ”Bessarabian” Venäjään. Päinvastoin, jättämällä tarkan ajankohdan määrittelemättä Krasnoselski varaa itselleen vaihtoehtoisia tulkintaikkunoita ja ennen kaikkea pitää Moldovaa epä tietoisena piilevistä intresseistä – Venäjän raja voisi kulkea myös Prutissa ja Tonavassa.

Transnistrian konfliktin eskaloituessa laajamittaiseksi sodaksi vuonna 1992 Venäjän varapresidentti Rutskoj vahvasti tuki tasavaltaa, kun taas Jeltsin yritti hillitä sitä siirtämällä 14. Armeijan Moskovon oikeusvaltaan. Armeija osallistui avoimesti sotaan toukokuusta 1992 lukien, ja kesäkuussa sen uusi komentaja

kenraali Aleksandr Lebed julkisesti lausui sekä länsirannan Benderin että koko Transnistrian olevan venäläistä maaperää. Sodan kliimaksi, Benderin verenvuodatus kesä-heinäkuun vaihteessa 1992, lakkasi 14. Armeijan toiseen väliintuloon. 21.7.1992 Venäjä ja Moldova allekirjoittivat tulitaukosopimuksen – Transnistrian tarkkaillessa vieressä.

Sopimuksen artikla 2 loi nykyisen rauhanturvamallin, mitä Lavrov jo joulukuussa 2020 korosti: juuri venäläiset laannuttivat taiston ja yhä pitävät sodan kauhut poissa. Vastaavasti viittaamalla edeltäneen sotilastarkkailijaoperaation kyvyttömyyteen estää väkivalta Dnestrillä Transnistrian presidentti Krasnoselski tosiasiassa torjuu mahdollisuudet edes keskustella mekanismin muuttamisesta. Transnistrialle Bender osoitti, ettei tietä sovintoon ole.

Agraaridemokraattien noustua vuonna 1994 valtaan Chişinăun kansallisuuslinja lieveni, vaikka Perustuslakiin kirjattiinkin alueellinen yhtenäisyys ja moldovan virallinen asema. Tasavaltansa 1989–1990 kuuluttaneille gagauzeille myönnettiin autonomia, ja lokakuussa 1994 Venäjä ja Moldova kahdenkeskisesti sopivat 14. Armeijan vetäytymisestä kolmen vuoden sisään. Sotilaallisesti venäläisvahvuus kutistui rykmentti-prikaatitasoiseksi, mikä vääjäämättä muutti johtosuhteita ja poistatti yksiköitä rekisteristä. Niinpä vaikka Chişinăun ja Tiraspolin keskusteluyhteys samoin aukesi, mitä todennäköisimmin Transnistria pelkäsi jälleen jäävänsä statistin rooliin ja vahvasti poliittista selkänojaansa kansanäänestyksessä 1995 hyväksytyllä Perustuslaillaan.

Lakitieteestä valmistuneen Krasnoselskin esiin nostama yhtäaikainen kansanäänestys Venäjän sotilaallisen läsnäolon säilyttämisestä legitimoit status quo'n, koska yli 90 % tuki pontta. Ensisijassa tulos kuitenkin viesti kysymyksen tärkeyttä Kremliin. OGRF astui palvelusvastuuseen 1.7.1995, ja seuraavana vuonna alkoivat Rudenkon mainitsemat tarkkaan määrätyt tehtävät Dnestrin venäläisrauhanturvaosaston varmistajana sekä Cobasnan asevarikon vartijana ja kaluston evakuoijana-hävittäjänä. Tulkittiinpa Operatiivisen Ryhmän luominen siten hallitun vetäytymisen järjestelytoimena tai lokakuun 1994 velvoitteiden kiertämisenä, paradoksaalisesti Venäjälle lojaalien sotilaiden määrä Transnistriassa tuskin väheni. Saattoivathan poistuva kalusto ja miehistö vain siirtyä tasavallan omien asevoimien rungoksi, mihin viittaisivat silloisen neuvostoarmeijan ase- ja koulutusapu paikallisille 1990–1991 sekä komentaja Lebedin 1992 lausunnot armeijan transnistrialaisuudesta. Sitä paitsi vuonna 1996 OGRF:n vastuulle määrätyt tehtävät yhtä kaikki signaloivat Venäjän pitkäkestoista sotilaallista läsnäoloa Dnestrillä.

Vuoteen 1998 asti kolme venäläisdivisioonaa oli sijoitettuna Moldovan hallintoalueella, jos kohta niiden suorituskyky tuskin kohosi neuvostoaikaiselle tasolle. ETYJ:n Istanbulin-kokouksessa 1999 Venäjän vetäytymisen takarajaa pidennettiin, ja millenniumin alkuvuosina Venäjä hävitti tai pois kuljetti

Tavanomaiset aseet Euroopassa -sopimuksen kieltämää aseistusta. Ex-satelliittivaltioiden lähennyttyä Yhdysvaltoja Venäjän presidentti Putin kumosi velvoitteet. Keväällä 2015 Venäjä peräti irtisanoutui Tavanomaiset aseet Euroopassa -sopimuksesta.

Sen jälkeen, kun tyhjiin rauenneiden pääministerinvaalien sytyttämä poliittinen kriisi joulukuusta 2020 huhtikuuhun 2021 päättyi parlamentin hajottamiseen, debatti venäläisvoimista Moldovassa palautui. Sotilasosastokeskeisyydessä mahdottomuuksien muuriin törmännyt Sandu siirsi keskikesällä 2021 diskurssinsa painopisteen Cobasnan ammusvarastoihin, jatkaen sitä myös YK:ssa syksyllä. Kielellisesti kesäkuun haastattelun arkipäiväinen puhunta korvautui YK:n Yleiskokouksessa varsin huolitellulla artikulaatiolla tauotuksineen ja painotuksineen.

Niin Sandu, Krasnoselski kuin Lavrov olivat yhtä mieltä ammusvarojen turvallisuus- ja ympäristöriskeistä. Varastoitua 20 tuhatta ammustomnia Sandu kuvaasi ”hyvin todelliseksi vaaraksi”, ohjusinsinöörijoukoissa palvellut Krasnoselski viittasi pragmaattisesti ”tekni-ekologisiin” ongelmiin ja Lavrov myönsi ammusten ikääntymisen. Mikäli 132 hehtaarin alalle levittäytyvä ammusvaranto räjähtäisi, se aiheuttaisi koko Eurooppaa järjestyttävän inhimillis-luonnollisen katastrofin. Onnettomuuden tuhovoima vastaisi $\frac{2}{3}$ Hiroshiman latauksesta.

Ammusvarastoteemaan Sandua kannusti Venäjän puolustusministeri Sergej Šoigun elokuun 2019 aloite Cobasnan tyhjentämisestä, mutta todellisuudessa tämän ehdotuksen päämäärä siinsi muualla. Ukrainan kriisin kiristettyä neuvotteluprosessin kaikkien osallistujien suhteita Kreml haki etumatkaa esittämällä aktiivista kumppania, pyrkien aktivoimaan 5+2-neuvotteluformaattia. Myöskään reaalista ulospääsyä ei rahdille ollut, sillä Kiova oli irtisanonut venäläisjoukkojen kauttakulkusopimuksen toukokuussa 2015.

Vastineessaan Sandun YK-puheeseen Krasnoselski kahdesti viittasi tähän umpikujaan ja piiloviesti siten Cobasna-teeman epärealistisuutta. Valtioviisaammin diskurssiraamat saneli Lavrov Moldovan ulkoministeri Nicu Popescun marraskuussa 2021 tavatessaan: vetäytymiskeskustelun alkaminen edellyttää aiemmin solmittujen sitoumusten toimeenpanoa, siis Transnistrian statuksen määrittämistä. Sen lisäksi, että piilotetusti moitti Ukrainaa, Venäjän varaulkoministeri Rudenko totesi tämän tavoiteltavan sopu siintävän varsin etäällä – sitä ennen ei venäläissotilas poistu vartiostaan Dnestriltä.

Lähteet (e-sivustot 7.7.2023 / 26.11.2023)

- Аствацатуров, Георгий (1997). Бендерская крепост. Бендеры: ООО ”Петица”.
- Бабилунга, Николай (2018). Русская национальная идея и Приднестровье. – *Культурологический журнал*. 2018/4(34). Москва: Российский научно-исследовательский институт культурного и природного наследия имени Д.С.Лихачева, 1–14.
- (2015). *ПРИДНЕСТРОВЬЕ: ШАГИ ИСТОРИИ*. Тирасполь: МИД ПМР.
- Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea Șerban & Teodor, Pompiliu. *Istoria României*. București: Editura Enciclopedică.
- Bejan, Ștefan (2022). *Găgăuzii: origini, evoluție și așezarea în sudul Basarabiei*. Chișinău: Editura Arc.
- Belu, Catalin (2016). „Voi face tot posibilul pentru retragerea trupelor rusești” din Republica Moldova, declară Maia Sandu. – *Radio România Agenția de presă RADOR*. 11.11.2016. <https://www.rador.ro/2016/11/11/voi-face-tot-posibilul-pentru-retragerea-trupelor-rusesti-din-republica-moldova-declara-maia-sandu/>.
- Borțun, Dumitru & Săvulescu, Silvia (2009). *Analiza discursului public*. București: Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA).
- Bruchis, Michael (1996). *The Republic of Moldavia from the collapse of the Soviet Empire to the restoration of the Russian Empire*. Transl. Laura Treptow. East European Monographs. New York: CUP.
- CC (Curtea Constituțională, 2021). *AVIZ pentru constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului (sesizarea nr. 71f/2021)*. 15.4.2021. Pdf tekijän hallussa.
- Cebotari, Svetlana (2022). Zona transnistreană a Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina. – *Teoria și practica administrării publice*. Ed. 26. 20 mai 2022. Chișinău: CEP Universitatea de Stat din Moldova, 122–127.
- (2016). REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTERESELOR FEDERAȚIEI RUSE. – *Revista Militară*. nr. 1 (15) / 2016. Chișinău: Ministerul Apărării al Republicii Moldova Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 15–31.
- CEC (Comisia Electorală Centrală, 2020). *Alegeri_Prezidentiale_Tur_II*. Excel tekijän hallussa.
- Cimpoeșu, Dorin (2021a). Alegerile prezidențiale din 2020 – un act de demnitate națională a românilor basarabeni. – *Revistă Limba Română*. Nr. 1, anul XXXI. Chișinău: Limba Română, 273–286.
- (2021b). Guvernarea socialistă (noiembrie 2019 – martie 2021). – *Revistă Limba Română*. Nr. 2, anul XXXI. Chișinău: Limba Română, 261–271.
- Cimpoeșu, Dorin & Musteață, Sergiu (2018). *Basarabia la un secol de la Marea Unire. O istorie politica a Republicii Moldova*. 1991-2018. Târgoviște: Cetatea de scaun.
- Coadă, Ludmila (2022). Problema transnistreană în opinia publică și discursul politic din Republica Moldova. – *Războiul de pe Nistru din 1992: 30 de ani după... Materialele Conferinței Științifice Internaționale*. Ed. 1, 4-5 martie 2022. Chișinău: Editura Pontos, 86–95.
- Constituția (Constituția Republicii Moldova). Pdf tekijän hallussa.
- Dima, Nicholas (2001). *Moldova and the Transdnestr Republic*. East European Monographs, No. DLXXIX. New York: CUP.
- Dodon, Igor (2019). Российская сторона предлагает начать процесс... 24.8.2019. https://www.facebook.com/dodon.igor1/posts/2309302355977312?__tn__=-R.
- Dulgheru, Valeriu (2018). *Istoria Republicii Moldova*. Chișinău: Tehnica-Info.
- (2016). *Istoria Integrală a Basarabiei*. Chișinău: Serebia.

- EERM (2015). *Eastern Europe Road map*. Riga: Jana seta Map Publishers Ltd.
- Englund, Peter (1993). *Pultava: berättelsen om en arméns undergång*. 3. uppl. Stockholm: Atlantis.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Osuus-kunta Vastapaino.
- Fairclough, Norman (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- From, Peter. (2009). *Kalabaliken i Bender. Karl XII:s turkiska äventyr*. Lund: Historiska media.
- (2007). *Katastrofen vid Poltava Karl XII:s ryska fälttåg 1707–1709*. Lund: Historiska media.
- Галинский, Илья & Мачуга, Влада (2018). Молдо-приднестровский конфликт: особенности развития в начале XXI в. – Вестник Московского государственного областного университета. № 2. Москва: Московский государственный областной университет, 49–56.
- Gribincea, Mihai (2009). Withdrawal of the Russian Forces from Moldova — The Key to Revitalizing the CFE Treaty. – *Die Zukunft konventioneller Rüstungskontrolle in Europa. The Future of Conventional Arms Control in Europe*. Wolfgang Zellner, Hans-Joachim Schmidt & Prof. Dr. Götz Neuneck (eds.). Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 292–302.
- Харитоновна, Наталья (2019а). Специфика переговорного процесса по политическому урегулированию приднестровского конфликта в контексте украинского кризиса (2014–2018 гг.). – Среднерусский вестник общественных наук. vol. 14. no. 2. Орел: Среднерусский институт управления - филиал РАНХиГС, 85–99.
- (2019b). Роль России в урегулировании приднестровского конфликта (2014–2018 гг.): политические аспекты. – Государственное управление. Электронный вестник. Выпуск № 72. Февраль 2019 г. Москва: Факультет государственного управления МГУ имени М.В.Ломоносова, 209–224.
- (2008). Приднестровье: война и перемирие (1990–1992 гг.). – Новый исторический вестник. № 1 (17). Москва: Российский государственный гуманитарный университет, 187–197.
- INGEOCAD (2009). *HARTA DRUMURILOR REPUBLICII MOLDOVA*. Chişinău: Institutul de Geodezie, Prospectiuni Tehnice și Cadastru.
- King, Charles (2000). *The Moldovans. Romania, Russia, and the Politics of Culture*. Stanford: Hoover Institution Press Publication No. 472.
- Kirkinen, Heikki (2006). Kiovan Venäjä. – *Venäjäns historia*. Neljäs painos. Toim. Heikki Kirkinen. Keuruu: Otava, 29–54.
- Лайдинен Эйнар. & Веригин, Сергей (2004). Финская разведка против Советской России. Специальные службы Финляндии и их разведывательная деятельность на Северо-Западе России (1918–1939 гг.). Петрозаводск: Компания РИФ.
- Lamminparras, Nico (2023a). Lavrovin lausunnosta jäi vahvuuksien vertailu. – *Uusi Suomi Puheenvuoro*. 25.2.2023. <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/nico-lamminparras/lavrovin-lausunnosta-jai-vahvuuksien-vertailu/>.
- (2023b). Transnistrian-atakissa ainekset infra- ja ekokatastrofiin. – *Uusi Suomi Puheenvuoro*. 26.2.2023. <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/nico-lamminparras/transnistrian-atakissa-ainekset-infra-ja-ekokatastrofiin/>.
- (2023c). Sotimatta sitovat Ukrainaa. Valko-Venäjän & Transnistrian rooli Venäjän ”erikoisoperaatiossa”. – *Tiede ja ase*. Vol 80 (2022). Evi Esa Lappi (toim.). Helsinki: SSTS, 136–162.
- (2023d). Ukrainan passiivinen lounaisrintama. Venäjän Asevoimien Operatiivisen Ryhmän (OGRF) toiminta Transnistriassa 1995–2023. – *Sotilasajakauslehti 6/2023*. Ev. Martti Lehto (toim.). Helsinki: Upseeriliitto, 48–53.

- (2014a). *Mikä on Transnistria? Dnestrin Moldovalaisen Tasavallan synty & nykypäivä*. Pro gradu. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- (2014b). Vain Venäjän vasalli? Transnistria EU:n ja Euraasian välillä. – *Tiede ja ase*. Vol. 72 Nro 1 (2014). Ev. Ismo Turunen (toim.) Helsinki: SSTS, 42–74.
- (2013). Rauhanturvaoperaatio Dnestrillä 20v – rauhan vai stagnaation tae? – *Sotilaisaika-kauslehti* 5. Helsinki: Upseeriliitto, 50–51.
- Liljegren, Bengt (2021). *Krigarkungen. En biografi över Karl XII*. Lund: Historiska media.
- Marandici, Ion (2023). Structural Bias, Polarized Mediation and Conflict Resolution Failure: A Comparative Examination of the Disputes in Transnistria and Donbas. – *Southeast European and Black Sea Studies*. 23:1. London: Taylor & Francis, 89–113.
- МИД (Министерство иностранных дел Российской Федерации, 2023). Заявление МИД России в связи с подготовкой киевским режимом военной провокации в отношении Приднестровья, 24.2.2023. https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/official_statement/1855478/.
- (2021a). Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции с заместителем Премьер-министра, Министром иностранных дел и европейской интеграции Республики Молдова Н.Н.Попеску по итогам переговоров, Москва, 17 ноября 2021 года. 17.11.2021. https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1786251/.
- (2021b). Интервью заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации А.Ю.Руденко информационному агентству Sputnik, 27 декабря 2021 года, 27 декабря. 29.12.2021. https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1792792/.
- (2020). Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам заседания Совета министров иностранных дел ОДК, Москва, 1 декабря 2020 года. 1.12.2020. https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1448145/.
- МИД-ПМР (Министерство иностранных дел Приднестровской Молдавской Республики). Общие сведения. Ei päivätty. https://mid.gospmr.org/ru/republic_main.
- Minzarari, Dumitru (2022). Neutrality With No Guarantees: The Evolution of Moldova's Defense and Security Policies. – *The Jamestown Foundation*. 1.4.2022. <https://jamestown.org/program/neutrality-with-no-guarantees-the-evolution-of-moldovas-defense-and-security/>.
- МОРФ (Министерство Обороны Российской Федерации, 2023a). Российские военнослужащие в Приднестровье провели тренировку по противодействию терроризму. 1.5.2023. https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12465939.
- (2023b). Российские военнослужащие в Приднестровье организовали конкурс детского рисунка «Где Миротворец – там Мир». 4.7.2023. https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12471999.
- Пінцак, Вадим (2009). Червніві події 1992 року у Придністров'ї. – Історична панорама. Вип. 9. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 89–96.
- Плаксенко, Марія (2008). Роль та інтереси Росії в урегулюванні Придністровського конфлікту. – Стратегічні пріоритети. №3(8). Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 233–239.
- PRM (Președinția Republicii Moldova, 2023). Adresarea Președintei Maia Sandu la prezentarea proiectului Strategiei Securității Naționale. 11.10.2023. <https://www.presedinte.md/rom/discursuri/adresarea-presedintei-maia-sandu-la-prezentarea-proiectului-strategiei-securitatii-nationale>.

- (2021). Declarații pentru presă, Președintele Maia Sandu și Președintele Volodymyr Zelensky. 12.1.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=RpdJUZEUOZI>.
- (-bio). Biografia Președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu. Ei päivätty. <https://președinte.md/rom/biography>.
- (2021b). *SESIZARE PRIVIND CONSTATAREA CIRCUMSTANȚELOR CARE JUSTIFICĂ DIZOLVAREA PARLAMENTULUI DE LEGISLATURA A X-A*. 29.3.2021. Pdf tekijän hallussa.
- (2021c). Discursul președintelui Maia Sandu la cea de-a 76-a sesiune a Adunării Generale a Națiunilor Unite. 22.9.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=CvKZ3WBPj90>.
- (2021d). Conferință de presă susținută de Președintele Maia Sandu pe subiecte de actualitate. 19.11.2021. <http://youtube.com/embed/TWpsNmsaos0>.
- Президент (Президент Приднестровской Молдавской Республики, 2021a). Комментарий Президента ПМР Вадима Красносельского по поводу озвученных накануне высказываний Президента РМ Майи Санду. 24.6.2021. <https://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/kommentariy-prezidenta-pmr-vadima-kranoseljskogo-po-povodu-ozvuchennih-nakanune-viskazivaniy-prezidenta-rm-mayi-sandu.html>.
- (-био). Биография. Ei päivätty. <https://president.gospmr.org/president/biography>.
- (2021b). Интервью Вадима Красносельского РИА «Новости». 24.9.2021. <https://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/intervjyu-vadima-kranoseljskogo-ria-novosti-.html>.
- (2021c). Президент ответил на вопросы руководителей приднестровских СМИ. 19.11.2021. <https://youtu.be/k0ibbOqOG1c>.
- Privesc.eu (2021). Briefing de presă susținut de Președintele Curții Constituționale, Domnica Manole - 18 ianuarie 2021. 18..2021. https://youtu.be/K5_bt74fh34.
- (2020). Conferință susținută de Președintele ales al Republicii Moldova, Maia Sandu - 30 noiembrie 2020. 30.11.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=9YdNKCXON5E>.
- Путин, Владимир (2021). «Об историческом единстве русских и украинцев». 12.7.2021. Pdf tekijän hallussa.
- Олишевский, Дмитрий (2020). В Приднестровье открыты к диалогу с любым руководством Молдавии. – Парламентская Газета. 1.12.2020. <https://www.pnp.ru/politics/v-pridnestrovoe-otkryty-k-dialogu-s-lyubym-rukovodstvom-moldavii.html>.
- Rainer, Claes (2023). Gustav III:s ryska krig. När tidens brev och dagböcker berättar. Stockholm: Bokförlaget Langenskiöld.
- Сергеев, Александр (2015). Приднестровье сегодня: проблемы и перспективы жизнедеятельности. Москва: Российский институт стратегических исследований (РИСИ).
- Siljander, Pauli (1995). Teksti ja todellisuus – laadullisten aineistojen tulkinnan edellytyksistä. – *Ihmistieteiden 1990-luvun metodologiaa etsimässä Keskustelua kasvatus- ja sosiaalityeiden 1990-luvun metodologiasta (i90M)*. Jari Eskola, Jukka Mäkelä & Juha Suoranta (toim.). Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. C 8 Katsauksia ja puheenvuoroja. Aikuiskasvatukseen ja jatkuvan koulutuksen julkaisuja 2. Rovaniemi: Lapin yliopisto. 111–130.
- Skvortsova, Alla (2002). The Cultural and Social Makeup of Moldova: A Bipolar or Dispersed Society? – *National Integration and Violent Conflict in Post-Soviet Societies The Cases of Estonia and Moldova*. Kolstø, Pål (toim.). Lanham, Md: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 159–196.
- Strauțiu, Eugen & Melinte, Mihai (2021). GRUPUL OPERATIV AL TRUPELOR RUSE ȘI MISIUNE DE PACIFICARE TRANSNISTREANĂ. – *ANUARUL LABORATORULUI*

- PENTRU ANALIZA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN*. Volume V. No. 1 / 2021. Sibiu: Universitatea Lucian Blaga, LABORATORUL PENTRU ANALIZA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN, 108–122.
- Ruusunen, Aimo & Salomaa, Markku (2015). *Aleksandr Suworov. Voittamisen taito*. Jyväskylä: Docendo.
- Чернявский, Станислав (2017). ПРИДНЕСТРОВЬЕ В ТИСКАХ УКРАИНСКОГО КРИЗИСА (К 25-ЛЕТИЮ ПРИДНЕСВТРОВСКОГО КОНФЛИКТА). – Вестник Московского государственного областного университета. Серия: История и политические науки. № 5. Москва: Московский государственный институт международных отношений (МГИМО), 187–197.
- Цуканова Ольга (2010). 10. 8. Роль России в процессе урегулирования молдово-приднестровского конфликта. Пробелы в российском законодательстве. – Юридический журнал. № 4. Москва: Юр-БАК, 294–297.
- Țicu, Viorica (2021). THE TRANSNISTRIAN ISSUE IN THE CONTEXT OF RUSSIA'S "NEAR ABROAD" POLICY. – *ANUARUL LABORATORULUI PENTRU ANALIZA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN*. Volume V. No. 1 / 2021. Sibiu: Universitatea Lucian Blaga, LABORATORUL PENTRU ANALIZA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN, 130–144.
- Ursu, Valentina (2021). Maia Sandu: „E nevoie de schimbarea legilor și fără parlament acest lucru nu îl putem face”. – *Radio Europa Liberă Moldova*. 23.6.2021. <https://moldova.europalibera.org/a/maia-sandu-avem-nevoie-de-o-guvernare-responsabil%C4%83/31322301.html>.
- Вітман, Костянтин (2013). Роль референдуму в етнополітичних процесах пострадянського простору. – Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 48. Сергій Ківалов (ред.). Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 165–174.

Grafikka

Kartta Tekijä
Taulukko Tekijä
Valokuva Tekijä (Tiraspol, 18.5.2023)